

**INCZE FERENC IPARMŰVÉSZETI TERVEI
(1937-1943)**

Visky Mária

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Történelem és Filozófia Kar
Művészettörténet Szak, II. év

dr. Kovács Zsolt tanársegéd,
Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Történelem és Filozófia Kar,
Művészettörténet Tanszék

Székely Sebestyén György,
Quadro Galéria, igazgató, művészettörténész

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. Incze Ferenc, az alkotó	2
3. A kor hatásai	4
4. A tervrajzok	7
4. 1. Kerámiatervek	8
4. 2. Üvegtervek	13
5. További kutatási feladatok és összegzés	17
6. Képjegyzék	20
7. Felhasznált irodalom	20
8. Katalógus	21
8.1. Kerámiatervek	21
8.2. Üvegtervek	36
8.3. Keltezetlen kerámia- és üvegtervek	47

1. Bevezetés

Incze Ferenc a művészettörténeti kutatás elsősorban festőként számon tartott alakja, aki a XX. századi Erdély festészeti életének perifériájára szorult, de annál különlegesebb művészi alkotásokat hagyott ránk. A kor világháborús borzalmaival megtűzdelt, majd a szocialista rendszer követelményei által meghatározott forgatagában az erdélyi magyar művészet nagyon változatos stílusokban és fogalmazásvilágban találta meg helyét. Incze Ferenc munkásságára is e keresés és folytonos megújulás jellemző, így a művész hagyatékában fennmaradt két mappája, melyben különböző műfajú iparművészeti tárgyokról készült több mint száz tervrajza található, tovább gazdagítja életművének változatosságát.

A többféle tervrajz közé ötven kerámia- és üvegterv tartozik, amelyeknek katalógizálása és részletes leírása még nem történt meg. Ugyanakkor Erdély 1930-as és 1940-es évekből származó iparművészeti alkotásaiból nemcsak, hogy keveset ismerünk, hanem a művészettörténeti kutatásnak e területe is kevésbé feltárt. A két világháború közötti, erdélyi kerámia- és üvegművészeti törekvésekbe nyújtanak e tervek betekintést egy festő világán keresztül.

2. Incze Ferenc, az alkotó

Incze Ferenc Gyergyószentmiklóson született 1910. augusztus 5-én, második gyerekként. Apja, Incze József törvényszéki tisztségviselő volt, anyja Demeter Mária. Édesapja új állása miatt 1911-ben a család Nagyszebenbe költözött, itt született harmadik gyermekük. Incze Ferenc a szász városban élte le gyermekkorát, ahol fiatalként többször lehetősége volt a Brukenthal Múzeum gyűjteményeit megnézni.¹

A rajzolással kapcsolatos első élményét egy iskolai kudarc jelentette. Amikor egyszer a szabadban kellett rajzolniuk, elkezdni sem tudta rajzát, így könnyített feladatot kapott: egy levél segítségével rajzolja meg annak körvonalait, majd utána szabadon az érzetét. A fiatal Inczének ez is nehéznek bizonyult. Ez az élmény meghatározóvá vált számára később is, ennek ellenére mindig festővé akart válni, sőt, a rajzolási készségét évtizedekkel később is tökéletesíteni igyekezett.

¹ Incze Ferenc életére vonatkozó adatok Székely Sebestyén György: *Incze Ferenc (1910-1988)*. Kolozsvár, 2010. monográfiájából származnak.

Mindössze 16 éves volt, amikor édesapja meghalt, így édesanyja gyakorlati pályára szeretne volna küldeni. Incze a művészetszeretete továbbra is fennmaradt, melyet Vámszer Imrével való ismeretsége erősített, ugyanis barátja ekkoriban tért vissza budapesti képzőművészeti tanulmányi éveiből.

Incze ezekben az években intenzíven érdeklődött a zene, irodalom iránt is, rövid ideig hegedülni tanult, novellaírással próbálkozott és grafológiával foglalkozott. A sokféle művészet iránt érdeklődő, leginkább a festészethez vonzódó fiatalnak Vámszer Imre tanácsolta, hogy az iparművészetek felé forduljon. Rajzot tanított neki, majd Incze 1929-ben beiratkozott a budapesti Iparművészeti Iskolába, ahova textil-szakra sikeresen felvételizett.

Incze így 1929 és 1933 között Budapesten élt, míg befejezte tanulmányait. Az egyetemen többek között a Kolozsváron született Stein János, Haranghy Jenő és Simai Imre voltak tanárai. Az Iskola elvégzése után Bécsben tervezett festészetet tanulni, viszont pénz és útlevél nélkül ült fel egy Bécsbe induló hajóra. A kapitányt meglepte Incze elszántsága, aki mindenáron el akart jutni Bécsbe, hogy festő lehessen, így megengedte, hogy jegy nélkül utazzon, sőt érkezéskor pénzt és egy címet adott neki. Bécsi tartózkodása további kalandokkal járt. Anyagi fedezet hiányában nem lehetett hivatalosan diákja a Művészeti Akadémiának, így bejáró diákként vett részt a festészet szak óráin. Sikerült a házuk kapualjában egy társával kisebb kiállítást szervezniük, ekkor eladta egy festményét egy előkelő hölgynek, kinek bőkezűsége jóvoltából rövid időre enyhültek anyagi gondjai. Ennek ellenére huzamosabb ideig viszontagságos körülmények között élt, keveset evett, majd egyszer az utcán összeesett. Ennek következményeként a követség költségén Budapestre küldték, majd hazautazott Nagyszebenbe. Ezzel hirtelen véget értek tanulmányai.

Erdélybe visszatérve kis szünet után újra festeni kezdett, 1937–38 táján néhány évet Bukarestben töltött, majd visszatért a szász városba. Ebből a korból származik néhány impriméterve, nagyon dekoratív kerámiatervei, és geometrikus formavilágú üvegtervei is. 1939-ben Incze édesanyja eladta nagyszebeni kertjüket, így az ár ráeső részével a festő Kolozsvárra költözött, ahol végleg letelepedett. 1941-ben néhány hónapig az „Iris” Kerámia Iparvállalat, a porcelángyár festődéjének mintatervezője, majd sok ideig kirakatrendezésből, valamint számos portré készítésével tartotta fenn magát. A stílusuk szempontjából egységes kerámiaterv-sorozata 1943-ban készült,

melyek formailag újszerűek, rajzuk igényes. 1943-ban ismerkedett meg későbbi élettársával, Fekete Margittal, aki bevezette őt a kolozsvári művésztársadalomba, így találkozott először későbbi barátaival, kiállítótársaival (Fülöp Antal Andor, Szopos Sándor, Victor Constantinescu, stb.). A festőt, habár többször kiállított Kolozsváron, nem vették fel a Barabás Miklós Céh tagjai közé, s később, 1954-ben a Romániai Képzőművészek Szövetségének tagjai sorából is kizárták, hiszen művészete nem felelt meg a szocialista rendszer elvárásainak. A perifériára szorult művész tehát egyéni stílust alakított ki magának, melyekben gyakran feltűnnek a szebeni szász házak. Visszatérő motívum képein a realista stílusban megfestett önarcképe, valamint jellegzetesen elnyújtott figurális alakjai, melyeknek életre hívása összetett szimbolikát hordoz magukban.

A festő életében és művészi pályájának megítélésében az 1973-as év jelentett fordulópontot, amikor a párizsi Szalonba elküldött két festménye közül az egyik ezüstérmet nyert. Ezután Nyugat-Európa több országában járt, kiállított Hollandiában és számos helyen Erdélyben, majd az 1980-as években többször a párizsi Függetlenek Szalonjában. Kolozsváron halt meg, 1988. augusztus 21-én.

3. A kor hatásai

Az ötven kerámia- és üvegterv több stílus hatásáról tanúskodik, formavilágukban, színhasználatukban változatosak. Annak érdekében, hogy jobban megérthessük Incze rajzainak milyenségét, fontos megfigyelni, hogy a korban milyen stílusirányzatok domináltak, mi volt a művészeti oktatás koncepciója Budapesten, míg Incze ott tanult. Jobban megismerve a hatásokat, amelyek az alkotót érhatték vagy érték, a tervek alaposabb megismerése is lehetővé válik.

Felvételre készülve Incze Nagyszebenben Vámszer Imrétől tanult rajzolni. Vámszer frissen végzett Budapesten, így Incze nem csak az 1930-as évek eleji ott-tartózkodásakor találkozhatott különböző külföldről érkező irányzatokkal, hanem közvetve, mesterén keresztül is. Az 1920-as és 30-as évek Budapestje az art nouveau, avantgárd és az expresszionizmus korának továbbra is tartó, de már átalakuló hatása alatt volt. Azt az új törekvést, ami először az 1925-ös párizsi kiállításon mutatkozott meg, Bor Pál így írja le: „már díszítő elemek is szerepelnek a tiszta konstruktív forma

mellett.”² E kijelentés valamelyest arra a kétpólusú magyar művészetfelfogásra is fényt derít, amely az 1920-as évekre jellemző volt: néhányan a modern irányzatok destruktív hatásáról beszéltek, és vissza kívántak térni a klasszikus esztétikához, míg mások az expresszionizmusnak folytatói kívántak lenni valamilyen új formában.³

A megoldás valószínűleg abban az art deco-nak nevezett irányzatban rejtett, amelynek kapcsán Vadas hangsúlyozza, hogy nem lehet egy egységes, néhány jelzővel összefoglalható stílusnak nevezni.⁴ Nem csak a korra jellemző egyetemes stílus nem volt, hanem izmusnak nevezhető mozgalom sem, és art deco-s életmű sem született, hanem csak életműveken belül felfedezhető art deco-s korszakok. Egy olyan kifejezőmód, amely néha teljesen geometrizáló, néha expresszív, néha pedig a dekorativitáson van a hangsúly, ennek ellenére sem kubista sem expresszionista művészetet nem eredményez.⁵ A hagyományokhoz való visszatérés, ugyanakkor a kor vívmányainak az élet minden területére való hatása mutatkozik meg az art deco-ban, mely így a két világháború közötti korszak jellemző stílusa lesz Európa szerte, majd kifejti hatását Amerikára is. Lucy D. Rosenfeld fejt ki, hogy az art deco egyszerre foglal magába körkörös, természetesen hullámzó formákat és formálisan beállított, de kecses nőalakokat, és e kettősség a geometrikus formákra való egyszerűsítésben oldódik fel.⁶ E sokféleséget ötvöző irányzat nyújtotta talán azt a lehetőséget is, hogy a magyar művészet visszaforduljon a századforduló óta háttérbe került szecessziós törekvésekhez is.⁷

Az új körülményekben azonban már nem beszélhetünk tiszta szecesszióról, a modern újítások ezt már nem engedték meg. A húszas években, Bécsben már az art deco szellemisége érvényesül, ezt Gádor István keramikus is érezte: „Felnéztem a

² Vadas József: *A magyar art deco*. Budapest, 2005. 25.

³ Pataki Gábor: *A „dekoratív avantgárd”*. *Az expresszionizmus, mint csapdahelyzet a 20-as évek magyar művészetében*. Ars Hungarica, 1993/1. 107.

⁴ Vadas József, i. m. 39.

⁵ A kor művészetének igen változatos és különböző felfogású megítélése, valamint az art deco egységes és konkrét meghatározásának a hiánya jól tükrözi, hogy e kor a jelenlegi művészettörténet kutatásnak egyelőre még nem teljesen feltárt területe, és sokszor alapvető kérdések megnyugtató tisztázása is hiányzik a korral foglalkozó magyar művészettörténeti irodalomban. Dolgozatomban a jelenlegi kutatási eredményeket igyekeztem vázolni.

⁶ Lucy D. Rosenfeld: *Inside Art Deco. A Pictorial Tour of Deco Interiors From Their origins to Today*. 2005. 5.

⁷ Pataki Gábor, i. m. 110.

polcokra... Láttam a sok új formai megoldást, éreztem, hogy itt másképp bánnak az anyaggal... Új ízek vannak...”⁸

A stilizált formákkal, erőteljes kolorittal dolgozó művészet valószínűleg nem kerülte el Incze Ferenc figyelmét sem, aki ugyancsak érezhette az „új ízeket” Bécsben és budapesti tanulmányai során. Az iparművészet fellendülése, mint művészeti és egyben ipari lehetőség egy új művészeti nyelvezet kialakulását tette lehetővé. Így a 20-as és 30-as években a budapesti Iparművészeti Iskola textil szakja is látványos virágzásnak indult, a diákok a gyáripár igényeiről is tanultak, lehetőségük volt gyáraknak dolgozni, és egyben magas szintű művészi oktatásban is részesülni.⁹ Incze Ferenc mesterei közé a nagybányai festőiskolában tanult Haranghy Jenő, aki Franciaországban és Olaszországban is járt tanulmányúton,¹⁰ valamint Simai Imre tartozott, akit a szögletes síkokra bontott, stilizált formájú, jó megfigyelőképességéről tanúskodó állatszobraitól ismerünk.

Incze Ferenc rajzaiban fellelhető egy fontos motívum: a népi hagyományokra való utalás. A budapesti Iparművészeti Iskolának oktatási koncepciójában a 20. század első évtizedeiben központi szerepet játszott a népművészeti hagyományok ápolása.¹¹ Ennek gyökerét nem kizárólag a szecesszióból ismert törekvésekben kell keresnünk, melyeknek fontos alapot nyújtottak a 19. század végén tevékenykedő Huszka József gyűjtései, majd később ezen hagyomány folytatására kiváló példa Bartók Béla tudományos értékű munkássága. Az első világháború során elvesztett területek felé a művészet több ága, így az irodalom, a képzőművészet és az iparművészet is megújuló érdeklődéssel fordult. Az elcsatolt területek tanulmányozásához hozzá tartozott a népművészethez való ragaszkodás, amelyet bevontak az újszerű művészet világába. Így tehát míg a nyugat-európai művészetben a nemzeti kultúra kis mértékben, vagy már egyáltalán nem hatott, a magyar művészet és iparművészet formanyelvében és díszítésében a népi motívumok használata jellemzővé vált.¹²

A fiatal Incze tehát művészeti irányzatok sokaságával találkozott Budapesten, egy olyan, magát megtalálni és azonosítani próbáló társadalomban, amely az első világháború után felzárkózni igyekezett a nyugat-európai művészeti élet színvonalához.

⁸ Vadas József, i. m. 54.

⁹ Körner Éva: *Magyar művészet a két világháború között*. Budapest, 1963. 41.

¹⁰ http://artportal.hu/lexikon/muveszek/haranghy_jeno [hozzáférés dátuma: 2012.04.07]

¹¹ Körner Éva, i. m. 41.

¹² Koós Judit: *STYLE 1900. A szecesszió iparművészete Magyarországon*. Budapest. 1979. 150.

Ebben az új ipari lehetőségeket kínáló, izmusok sokszámú lehetőségét nyújtó közegben tanult Incze, így korai korszakából származó tervei egy változatos és stíluskereső alkotóról tanúskodnak.

4. A tervrajzok

Incze Ferencről az első és eddig egyetlen monográfia Székely Sebestyén György írásában jelent meg. A monográfia írása során került elő két Incze által készített mappa, melyek egyikében 6 darab üvegterv és 18 kerámiaterv, a másodikban pedig 26 kerámia- és üvegterv, 23 divatrajz, 19 imprimé, 9 folyóirat-terv és 10 egyéb témájú tervrajz található. A sokszámú rajz jellege nagyon változó, az erőteljesen népiestől a szecesszióra emlékeztetőn keresztül art deco stílusúig találunk terveket, ugyanakkor rajzilag igényes kivitelezésűek. Túlnyomó többségük ceruza és akvarell vegyes technikájával készült.

Az Incze örököseinek tulajdonában lévő tervrajzok közül az 50 kerámia- és üvegterv katalogizálására és részletes, technikai leírására került most sor. Az ezen tervek mellett lévő női ruhatervék elsősorban a kor divatját tükrözik, viszont előreutalnak egy későbbi, szögletesebb vonalú divatra is. A Budapesten, Nagyszebenben és Kolozsvárt készült rajzok az 1931 és 1942 közötti időszakra keltezhetőek. A gazdag színskálát használó művész letisztult formákat használ, ugyanakkor a rajzok művészi jellege sem megvetendő. A képeken megjelenő női alakok mozdulata, a ruhák, szoknyák libbenése kiegyensúlyozott kompozíciókat eredményeznek, a magas, vékony női formák eleganciát nyújtanak a rajzoknak. Ezek közül érdemes megemlíteni azt a két keleti ruházatról készült rajzot, melyek egyértelműen utalnak az alkotó távol-keleti kultúrák iránt való érdeklődésére is.

A néhány 1936-ból származó, és keltezetlen imprimé szolid színskombinációi, egy-egy tömör formát ismétlő rajzai enyhén népies formavilágot idéznek. E mappában ezenkívül a Kolozsváron, 1941-42-ben készült, Bokréta folyóirat címlap-tervei találhatóak. A terveken többnyire díszes ruhájú női alakok, egyiken egy tükör előtt ruháját felöltő nő figurája látható, feltételezhetően egy Incze által tervezett divatlap borítói lettek volna. A havi gyakoriságra tervezett lap tervein szerkesztőként maga Incze Ferenc neve áll, de a folyóirat sosem jelent meg. Ezen kívül a rajzok közül egy kapu

három különböző, gazdag, népies és növényi ornamentikájú tervét emelném ki, melyeken a „Magyar Királyi Iparművészeti Iskola” felirat áll. Feltehetőleg ezek Budapesten az iskolai feladatai közé tartozhattak, ugyanis ezekhez hasonló falfestményeket találunk az Iparművészeti Múzeum akkoriban az Iskola által használt emeleti termek egy falán is.

A kerámia- és üvegtervekről a monográfus fontosnak tartja kiemelni, hogy Incze jó kompozíciós és dekoratív készségét tükrözik, ugyanakkor kiemeli ezen rajzok lényeges szerepét¹³ a festő életművében is, hiszen ezek a reprezentatív tervek Inczének egy olyan korszakából származnak, amely kevésbé ismert. Az életműbe való beágyazást az is elősegítette, hogy Incze Ferenc pedáns pontossággal keltezte, és a keletkezés helyét is megjelölte terveinek nagy részénél.

A részletes leírás és a katalógus könnyebb áttekinthetősége érdekében e terveket több szempontból lehet csoportosítani. A katalógusban külön szerepelnek a kerámia-, majd az üvegtárgyakat ábrázoló tervek, ezen belül kronológiai sorrendet követnek. A keltezetlen tervek így külön csoportba kerültek, legtöbb esetben viszont különböző jelek alapján következtethetünk arra, hogy mikor készülhettek. Így ezek is egy viszonylagos sorrendbe kerültek, a valószínűsíthető datálásukat az alábbiakban tárgyalom. A tervek jellegét az ábrázolt tárgy milyensége, és a rajzi kivitelezés szempontjából is érdemes megfigyelni, ezt a katalógus rendszerezését követve mutatom be.

4.1. Kerámiatervek

A tervek között 33 darab kerámiaterv található, melyek közül 26 keltezett, 7 keltezetlen. Incze a rajzok mellé nem írta oda, hogy a tervezett tárgy milyen anyagból legyen, a rajzok milyenségéből következtethető az anyag típusa. Így tehát néhány tervezett tárgy anyagának típusa kérdéses (27, 28, 40, 41, 42, 50¹⁴), ezeket a formai megoldásokból kiindulva a valószínűbb típushoz soroltam, zárójelben feltüntetve annak kérdésességét.

Incze kerámiatervei az ábrázolt tárgyak típusa szerint sokfélék, így találunk köztük használati tárgyakat: egy hamutartó (2), két gyertyatartó (6, 8), egy tál (42), egy virágtartó váza (43), két kulacs (5, 45), hat kancsóterv (7, 9, 11, 12, 44, 48); dekoratív

¹³ Székely Sebestyén György, i. m. 25.

¹⁴ A tárgyakra a katalógusban kapott sorszámuk alapján utalok.

célú tárgyakat: öt váza (1, 3, 4, 10, 13); valamint egy sorozat italos edényt: pálinkásbutykosok, ibrikek (14 – 26, 46, 47).

A tervrajzok tervi jellege abból származik, hogy különböző tervezési fázisok követhetőek végig a rajzokon, illetve formai variációk sorozata jött létre egy-egy tárgytípus megoldására. Ugyanakkor, e kerámiaterveken nem látható méretarányra való jelzés, az anyag típusát Incze nem határozza meg, és sokszor a tárgy funkcióját sem jelzi. Ezek közül kivételt képez a pálinkásbutykosok, -ibrikek sorozata, melyek túlnyomó többségénél ceruzával írt megjegyzéssel a tárgy funkcióját is jelezte. E sorozat több tervénél megjelenik továbbá a „Számozott darabok” jelzés. E megjegyzés pontosan nem lehet tudni, hogy mire utalhat, ugyanis nem tudunk konkrét megrendelésről, melyre ezek készülhettek.

A tervek ilyenképpen pontatlansága arra utal, hogy ezek a rajzok nem végleges tervek, hanem inkább a formákkal, díszekkel való játékok, melyeket egyelőre az alkotó csak magának, vagy a feltételezhető megrendelőnek szánt volna. Tükrözik a tervezési folyamat lépéseit, az ötleteléstől kezdve egy forma kiválasztásáig, melyet több variáció felrajzolása során fejleszt megfelelővé a tervező.

A tervek számának nagysága azt a kérdést is megengedi, hogy az Iris porcelángyárnak készült tervekről lenne-e szó? Incze Ferenc 1940 és 1941-ben dolgozott festődei mintatervezőként a kolozsvári gyárban, a kerámiatervek közül ebből a periódusból négy terv származik (9 – 12). A négy terv közül három (10, 11, 12) kisméretű papírra készült (pl. 11. terv 8,5 x 14 cm-es), ezeknél a tervek a papírlapnál is kisebbek, egyiken pedig az ötven terv közül való három legkisebb méretű tervrajz található (9). Az 1940-ben keltezett tervrajzokon viszont sem a tervezett tárgy méreteire való utalás, sem az anyag típusára nincs jelzés, sőt, még a tárgyak funkcióját sem határozza meg Incze. Így tehát nehezen képzelhető el, hogy ezek a rajzok közvetlen összefüggésben állnának a porcelángyári munkájával.

A kerámia- és üvegtervek rajzi kivitelezése az esetek nagy többségében vegyes technikájú. Ceruza és akvarell, vagy ceruza és színes ceruza kombinált használata figyelhető meg ezeken, néhol szén háttérrel (pl. 12). A rajzok elkészítése három fázisban történhetett. Először ceruzarajzként készültek el a tervek, majd színes ceruzával satírozta be, vagy akvarelllel festette ki a rajzokat. Egyes esetekben nyomon követhető a harmadik fázis is, amikor a színezés után az eredeti ceruzarajzot

részleteiben vagy teljes egészében megerősíti, kiemelve a tárgy kontúrjait, fontosabb vonalait.

E tervek rajzolásának e fázisairól egy-egy terven a ceruzarajzra rákerülő akvarell árulkodik (pl. 13), viszont leginkább azok a rajzok mutatják a lépéseket, amelyek színezetlenül maradtak. Ezek közé tartozik a 44. és 45. számozású kancsó és kulacsterv is, bár legérdekesebb bizonyítékul a 12. kancsóterv szolgál. A kisméretű tervrajz öblös, kerek szájú, ívelt füllel ellátott kancsót ábrázol, jobbra lent aláírva és keltezve (Incze Ferenc, 1940). A 13. terven e kancsó tökéletes mását találjuk, annak tükörképében, kiszínezve. A rajz itt már fekete szén háttérrel látható, füle, talpa és a szája alatti sáv kékre satírozott, szájának pereme piros, míg öble és a fül oldalsíkja sárga színezésű. A két terv egymásutánisága arra enged következtetni, hogy Incze a terveit a tervezés első fázisában ceruzarajzban készítette, míg meg nem találta a keresett formát, majd azt kiszínezve véglegesítette a rajzot.

A harmadik fázis megléte a 2. sorszámu hamutartó tervének esetében figyelhető meg. A sárga satírozású hamutartó félgömb testű, melyre ívesen hajol rá egy cikkcakkos rész. A tárgy mélységeit, görbületeit a sárga különböző árnyalatainak használatával érte el, ezt hangsúlyozza ki a ceruzarajz megerősítése. A kontúrvonalak találkozásai sötétebbek, míg az íves vonalak domborulatai halványak, klasszikus rajzos módszert alkalmazott az íves formák visszaadására.

Incze uralta a vonalrajz technikáját, erről tanúskodik annak a kancsónak terve (3) is, amelyen a térbeliség érzékeltetésére csak ceruzának satírját használta. Ez a terv bár színezetlenül, de valószínűleg végleges tervnek készült, hiszen eljutott a végső, kihangsúlyozó szakaszhoz rajta.

A harminchárom kerámiatervre lendületes formák, lekerekített vonalak jellemzőek, amelyek nem díszítettségükkel, hanem különleges formavilágukkal ragadják meg a figyelmet. Érdemes kiemelni e szempontból azt az 1943-ból származó, Kolozsváron készült sorozatot, mely pálinkásibrikék és –butykosok terveit tartalmazza (13 – 26, 46, 47). E tervek a kor formanyelvéhez viszonyítva egy újító, modern világot jelentenek. A 16 kerámiaterv egy kivételével (19) feketére festett háttérű színes, vagy fehérén hagyott butykost ábrázol oldalnézeti rajzban, valamint félprofilból, melyekre elsősorban a kerek formák jellemzőek. Incze az italos edényeket egy szerves egészként kezelte, a fül, száj, edénytest egy-egy összeforrt egységet képez az terveken. Ezt több

esetben az egybefolyt formákkal érte el, ahol a különböző részek festményekre emlékeztető egyneműséggel kapcsolódnak egymáshoz. Habár e tervek nem festmények, mégis kiegyensúlyozott kompozíciókról beszélhetünk. A 15., 17. és 20. sorszámú terveken való butykosok fülei az edénytest aszimmetrikus öblösödését ellensúlyozzák, a 23. és 26. tervek esetében a sötét, tömött színek és a világos, pasztell árnyalatok váltakozása eredményez kiegyensúlyozottságot.

A butykosok és ibrikek lendületes, kerekded formái egytől egyig az edénytesthez viszonyítva nagyon kisméretű szájakba összpontosulnak, mely a rajzoknak enyhe feszültséget és mozgalmasságot kölcsönöznek.

1. kép. Pállinkásbutykos terv (17)

E sorozatban színezés szempontjából két típust különböztethetünk meg: a 13-tól 17-ig sorszámozottak fehérre hagyva emelkednek ki a fekete akvarell-háttérből, míg a többiek több szín játéka figyelhető meg. A fehér kerámiatervek formailag egységesek, gömbölyű rajzolatúak és elegánsak azáltal, hogy csak egy-egy kis díszítés részleténél színezettek. Így látható oldalnézetből egy-egy kis szív motívuma, amelyek e terveken többször is felbukkannak, legtöbbször egy kis szívbe foglalt kör alakjában, az edények szája alatti regiszterben. A színes tervek a színes felületek hullámvázása jellemző,

melyek egymást váltják, s a tervrajznak otthonosságot és dekorativitást kölcsönöznek (pl. 20, 23).

A butykosok sorozatán kívül stilisztikai szempontból kétféle kerámiatervre érdemes kitérni: a népi ihletettségűre, illetve az art decósra. Mivel ezek nem sorozatok és számban is kevesen vannak, néhányat kiemelve példázom Incze stíluskeresését.

A népi hagyományok leginkább a 4. számú, kulacsra emlékeztető váza tervén érvényesülnek. A nagyméretű tervrajz egy előnézeti terv egy kerek testű, kiszélesedő nyakú vázáról, amely formailag a népi kulacsot idézi. A váza díszítésének részleteiben nem használ konkrét népi mintákat, összességében mégis a magyar hagyományokra emlékeztet. A kerek formát körülfutó hullámzó díszítés, az egymás mintáiból kinövő, középre futó fekete vonalak kiemelik a központi szív alakú piros mintát, és ezáltal a népi díszítésminták szerkezetét is idézik. A különböző irányú párhuzamos vonalak egymásmellettiességéből formázott piros szív alatt egy indás, egymást keresztező, többszörös hurkot képező mintázat található, amely – emlékeztetve a zsinóros díszmagyar ruha díszítésére – tovább fokozza e terv magyaros jellegét. Emellett viszont színvilágában nem követi a hagyományokat, a rózsaszín, világoskék és világoszöld árnyalatai dominálják a tervet.

Ugyancsak népi motívumot, ezúttal viszont népi formát használ Incze annál a kulacstervénél (5), amelyet ezúttal egy szecesszióra emlékeztető színezéssel lát el. A gazdag színskálájú hullámzó formák mértaniasan megszerkesztett kompozíciója egy egészként kerül rá az egyszerű, kerek kulacs formára, amelyen újból feltűnik a kis körrel díszített szív motívuma.

Az art deco hatása három tervrajzon érvényesül látványosan (6, 8, 9), ezek közül leginkább a 6-os számozású gyertyatartó tervén. A klasszikus, függőleges irányú, tetején tányér-formában végződő gyertyatartó formájában a korondi gyertyatartókat idézi, díszítésében mégis modern. A zöld és világoskék színek által dominált rajzon nagy színfelületek váltakoznak, ritmikus kompozíciót eredményezve. A harang alakú talp fölötti zöld színezésnek cikkcakkos felnyúlása a kiegyensúlyozott függőlegességet hangsúlyozza, ennek van alárendelve a terven végigfutó, intenzíven érvényesülő fehér csík is. A rajz függőleges irányát a háttérnek három fokozatos lépésben való, vízszintes irányú elhalványulása ellensúlyozza, a tányérből és -perem piros színezése pedig a kiegészítő színét, a zöld sávokat teszi erőteljesebbé. Összességében e színezésében

geometrikus szerkezetet követő terv a szürke papír adta patinájával egy művészi értékű tervrajzzá válik.

Kutatásunk során lehetővé vált a 7 keltezetlen kerámiaterv datálása is. A 44. jelzésű, két kisméretű tervet tartalmazó rajz feltehetőleg 1940-es, kolozsvári terv. A rajta megjelenő alsó kancsóterv formailag nagy hasonlóságot mutat az 1940-es keltezésű terven megjelenő kancsók egyikével (9/iii), ahol a három kis kancsóterv legalsó, X-el jelzett rajzának füle, csőrének hajlása az előbbire emlékeztet. Ugyancsak stilisztikai alapon azonosítható a 46. és 47. számú két, feketeháttérű butykos terve, melyek formailag, és a technika hasonlósága alapján is egyértelműen az 1943-as sorozatba tartoznak. Könnyen elképzelhető, hogy a 45. terv 1940-ből származik, ugyanis a kisméretű terv ugyanazon a lapon található, amelyre az 1940-re keltezett és aláírt, 12. számú terv került. A keltezés kérdése a 42., 43., 48. tervek esetében kérdésesebb, formai és rajzi megoldásaik alapján viszont a korai kerámiatervek közé, 1938 – 39 tájára sorolnám őket.

A fent tárgyalt tervrajzok könnyed formavilágával arra utalnak, hogy Incze figyelembe vette a tervezett tárgyak anyagának milyenségét. A kerámiatervek tükrözik az alkotó festészethez való vonzódását, ugyanakkor iparművészetben való felkészültségét is. Az anyaghasználatra való tudatos odafigyelés eredményeképpen tehát kerámiatervei nagyban különböznek üvegterveiktől.

4.2. Üvegtervek

Az ötven tervnek kisebb hányadát képező üvegtervek csoportja mindössze 17 rajzot tartalmaz. Az üvegtervek jellegzetesen geometrizáló formavilága az üveg anyagához társuló törekenységet, enyhe szigorúságot fejez ki. Incze pontosan megszerkesztett üvegtervei azonban mégsem szigorúak, hanem tiszta rajzolatúak és az art deco stílusához közel állnak.

A 17 terv között három lekvártartó üvegtervet (27, 28, 49) találunk, egy téglatest alakú, kérdéses funkciójú tárgy tervrajzát (29), öt illatszeres üveg tervét (30 – 34), öt kancsót a hozzá tartozó pohárral (35 – 39) és egyet anélkül (41), ezek mellett pedig egy tányér (40), és egy kehely tervrajzát (50).

Az üvegtervek nagy része 1939-ből származik, két lekvártartónak terve pedig 1937-es keltezésű. Két üvegtervnek keltezése kérdéses. A 49. lekvártartó terv azonban formája és azonos felirata miatt is könnyen kapcsolható a másik két 1937-ből származó lekvártartó tervéhez. Az 50. számú kehely díszítésében a 37. és 38. számú kancsóknak díszét idézi, így feltételezhető, hogy ez a terv is 1939-ben készült.

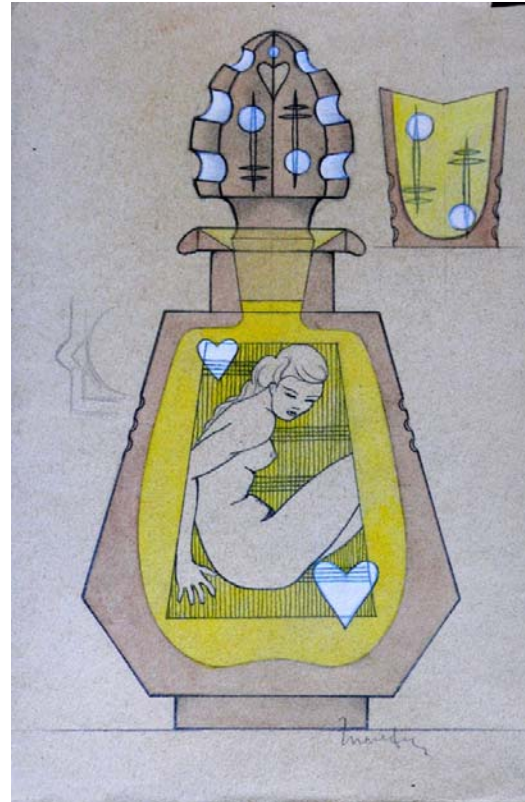
Míg a kerámiatervek egyikénél sincs a méretre vonatkozó jelzés, az üvegtervek között két tervnél megjelenik az „1-1” jelzés, mely valószínűleg tervrajz és a tervezett tárgy méretarányára utal. E két lekvártartót ábrázoló terv (27, 28) előlnézeti rajzok, szögletes formavilágú lekvárosüvegekről. A 27. számún „COZIA ^{S.A.} GEM” felirat látható, míg a 28. terven „COZI / ^S” majd balra lejjebb egy M-betű felirat jelenik meg. E megoldás tervezés szempontjából érdekes, ugyanis így fejezi ki a tervezett tárgy körbeírható jellegét, a terv nézőivel pedig a COZIA ^{S.A.} GEM feliratnak a síkszerű nézet miatt megmaradt töredékeit láttatja. A két előlnézeti terv ugyanakkor keresztmetszetként is felfogható, ugyanis a fedelek illesztése mindkettőnél látható, ugyanakkor a tartók fala fehér, öblüket pedig annak kiszínezésével fejezi ki. A 28. és 29. terveken megjelenik a „kiálló betűk” ceruzával írt megjegyzés is, amelyek a tervezett tárgyak térbeli milyenségét pontosítják. E kettő mellé sorolhatjuk a keltezetlen, de ugyanolyan feliratú lekvártartó tervet is (49). E tervrajzok jól megszerkesztett, jegyzésekkel ellátott, keresztmetszet szerű jellege, a három felirat azonossága és a tulajdonnév használata mind arra utal, hogy ezek konkrét megrendelésre készültek. Díszítettségükben is elmaradnak a többi kerámia- és üvegtervtől, valószínűleg azért, mert valós megrendelésre készültek.

E három 1937-es keltezésű terven kívül az 1939-ből származottaknál két típust különíthetünk el az ábrázolt tárgytypus szerint. Az első csoportot az illatszeres üvegek tervei képezik (30 – 34), ezeknek rajzai egységes stílusúak, míg a másodikba az italos üvegek és hozzájuk tartozó poharak terve sorolható.

A 30. számozású nyílhegy szerű, ALLODIUM feliratú illatszeres üvegterv az egyetlen, amely rajzolatában, és formájában enyhén különbözik a következőktől. Ezek az üvegtervek geometrikus formájú, nagy színfoltokkal kifestett, többször figurális alakokkal díszített tervek, amelyek mindegyike előlnézeti terv. Incze rajzaiban itt észlelhető a képsík azon ornamentális jellege, mely a kor festészetében igencsak gyakori.¹⁵

¹⁵ Pataki Gábor, i. m. 109.

A kiegyensúlyozott kompozíciót és egyszerűséggel elért dekorativitást jól példázza a 32. számú kerek illatszeres üveg terve. Az előlnézetből ábrázolt üvegnek nagy kerek testét egy széles, ívesen meghajló dugó zárja, amely követi a kerek testnek formáját. A fehér és szürkén csíkozott dugó fekete tengelye vezet rá a kerek testre, majd a talpban folytatódik. A szürke papírra rajzolt tervnek fehér és fekete váltakozó színei ünnepélyességet sugároznak. A kör üveg öblére sárga akvarell festés utal, amely meglepően homogén kivitelezésű, szélei precízek. A kör bal fenti sarkában, kisebb körben (mely mintegy holdalakként értelmezhető) egy női meztelen alak támaszkodik, félig felhúzott térddel, kinyújtott lába pedig a nagy kör átlója mentén folytatódik. Ez az átlós kompozíció feloldja az amúgy túl szimmetrikus, tömör formát, és ugyanakkor funkciójára utalva nőies bájt kölcsönöz a rajznak.

2. kép. Illatszeres tartó (32) és italosüveg (35) terve

E mértani alakzatba írt női forma Incze rajzaiban többször megjelenő motívum. Nem csak a többi illatszeres üveg, illetve két italos kancsó tervén (35, 36) található meg,

hanem egy 1940-es akt rajzán is, majd későbbi, 1943-as keltezésű *Festőállvány előtt öltözködő lány* c. festményében is.¹⁶ A geometrikus formába zárt figurális alak, ezen belül a félkörbe hajló hátú, kecses nőalak az art deco jellegzetes és visszatérő motívuma, mely tükrözi a modern világ mesterségességének kapcsolatát az emberrel és természettel. E formai megoldás nem csak az európai, illetve egyesült államokbeli fémművészetben, festészetben, belsőépítészetben látható viszont, hanem a magyar illetőségű, két világháború közötti művészetben is.¹⁷ Így e motívum hatását érezhetjük Undi Mariska az 1920-as évek elejéről származó *Keleti táncosnő* c. munkáján is, és ennek esztétikáját viszik majd tovább a kubista szobrászok is.¹⁸

A kerek kerámiaterven megjelenő női akt kivitelezése hasonlít a mellette lévő illatszeres üvegtervek, és kancsótervek női alakjaihoz. Ezek mindegyike erőteljes kontúrú, stilizált arcú és hajú, testük homogén színfolttra festett, vagy színezetlenre hagyott. E a női alakok látványos dekorativitása a kontúrvonalakkal való játékban rejlik, illetve a figurák kecses, sokszor lendületes mozdulataiban, melyek nem föltétlenül kényelmes, vagy indokolt pozíciók, viszont kompozíciójuk teljessé válik az őket keretező geometriai formával. Az erős kontúrú, egyszínű alakok előretalnak az Incze később kialakult egyéni festészetére, melynek különlegessége többek közt éppen ezekben a homogén színfoltokkal kifestett, látványos kontúrú nőalakokban rejlik.

A különböző röviditaloknak, illetve bornak szánt kancsók és poharak tervei (35 – 39) külön csoportot képeznek. Tervszerűségük ugyancsak abból származik, hogy mind előlnézeti tervek, sőt a dugók illeszkedésénél több esetben keresztmetszet-szerűek az ábrázolások (35, 36, 39). Ugyanakkor a kancsók rajza mellett megjelennek a poharak tervei is, melyek rendszerint előlnézeti tervek, illetve ismétlik a kancsó egy-egy díszítő motívumát és formavilágát. Míg a 36., 37. számozásúak stílusban inkább az illatszeres üvegek geometrizáló formáihoz, női aktos díszítésükkel azok világához hasonlítanak, a 37. és 38. üvegtervek újabb hangvételűek. Továbbra is a legegyszerűbb síkidomok sorából merített formák, viszont más díszítés, a növényi ornamentika jellemzi őket. A szőlőfürtök, levelek, indák stilizált motívumai váltakoznak ezeken a terveken, emiatt kapcsolatba hozhatóak a 40. számú tányértervvel és az 50. kehelytervvel. Ezek habár formájukban újszerűek és modernek, dekorációjuk a népi hagyományokra utal. E két

¹⁶ Székely Sebestyén György, i. m. 25.

¹⁷ Lucy D. Rosenfeld, i.m. 29. o.

¹⁸ Vadas József, i. m. 69.

világ ötvözése tehát a kerámiatervekkel ellentétesen történik, ahol a formák népiesek és az ornamentika modern.

Végezetül egy olyan üvegtervvel találkozunk, mely egyik előző csoportba sem sorolható be, egy gazdagon díszített kancsó (41). E feketére és szürkére festett háttérű terv inkább kis festménynek tűnik, mint tervrajznak. A világoskékre festett kancsón női alak rajza látható, mely körvonaláiban és mozdulatában az előbbi tervekre emlékeztet. Mellette gazdagon színezett madár repülő alakja látszik, háttérben sziklás, virágos, patakos táj. A váza hengeres voltát Incze azzal fejezte ki, hogy az átlós kompozíció tengelyében álló nőalak könyöke és lábfeje nem látható, ugyanakkor minderre fehér akvarellal festett reflexeket is felvitt. E terv formájában kecses, magasra emelkedő csőre lendületet kölcsönöz az edény díszítésének, valamint a tervrajz teljes kompozíciójába, míg az ábrázolt kancsó a szecesszió ornamentikáját idézi.

E mappában található üvegtervek tehát leginkább Inczének a jó kompozíciós készségéről tanúskodnak, ugyanakkor a modern geometrikus formák használata találó az üveg anyagának sajátosságaihoz.

5. További kutatási feladatok és összegzés

Incze Ferenc munkásságának korai korszakából származó alkotásai kevésbé ismertek, így a mintegy ötven kerámia- és üvegterv, melyek az 1937 és 1943 közötti periódusból származnak, nagy jelentőséggel bírnak a festő életművének jobb megismerésében. E munkák katalogizálása és részletes bemutatása azonban nem kizárólag ez életműre nézve jelentős.

A XX. századi Erdélyt a két világháború közt már nem kizárólag a lassan virágzása végére jutott nagybányai festőtelep hatása érte. Több erdélyi művésznek lehetősége volt Budapesten vagy Nyugat-Európában tanulni, akár képzőművészetet, akár iparművészetet, bekerülve ezáltal a kor művészeti szempontból sokrétű forgatagába. Így hozta haza a magyar fővárosból és Bécsből Incze is a régi szecessziós szellemiséget, a modern irányzatok érzéseit, az art nouveau, a kubizmus, majd az art deco forradalmi újításait, új megoldásait. Az ipari fellendülés és egyre megújuló

társadalmi berendezkedés ugyanakkor új feladatot tűzött ki a művészek elé: az esztétikát bevonni az iparművességbe.¹⁹

A korra továbbá az iparművészeti kiállítások, iparművességet célzó események gyakorisága, és a magyar művészetnek azon törekvései voltak jellemzőek, amelyek igyekeztek az Európai áramlatokkal lépést tartani. Ezt a törekvést támasztják alá az európai nagy kiállításokon, valamint a világkiállításokon való egyre önállóbb magyar részvételek, illetve a korabeli sajtó és művészeti kritika külföldi művészetről vitázó beállítottsága. E tudatosságra nem csak a kor irányzatairól szóló számos írás utal, hanem az egyre nagyobb szerepet kapó iparművészeti oktatás is, amely lehetőséget teremtett a gyárakkal való együttműködésre. Ebben a környezetben vált fontossá a tervnek a műfaja, építészeti és iparművészeti szempontból egyaránt. A tervek elsődleges célja már nem föltétlenül a kivitelezés volt: a tervrajznak, mint egy művészeti koncepció kifejezésének eszköze, önmagában vett értéke lett.²⁰

E stílusirányzatok és kihívások között az Iparművészeti Iskolában (a későbbi Iparművészeti Főiskolában) tanult fiatal művészt mégis a festészet vonzotta leginkább. Hirtelen megszakított tanulmányairól visszatérve festői munkásságán kívüli tevékenységének e megközelítőleg száz tervrajz jelentős bizonyítéka. Az életműben való elhelyezés szempontjából érdemes volna mélyebbre hatóan foglalkozni a kerámia- és üvegtervek mellett lévő többi tervrajzzal is, katalogizálva ezeket a sokféle stílus hatását tükröző munkákat. Az Iris porcelángyárnál való nyolc hónapi tevékenységnek eredményeként elképzelhető, hogy kolozsvári levéltárunkban e jelen tervekhez hasonló tervekre találhatnánk. Emellett e kutatás további megválaszolandó kérdéseként felmerülhet, hogy megvalósulásra kerültek-e ezek a tervek, s ha igen, hol találhatók, majd érdemes lenne összehasonlítani az iparművészeti műveket a terveikkel.

A terveket tartalmazó, Incze által díszített mappák egyikének belső oldalán ceruzával írt jegyzet olvasható:

„Hinni a jóban Isten akarata szerint.

Keressétek az Isten országát és annak törvényét.

Aki cselekszi a törvényt, annak örök élete vagyon.

Ami elmúlt elmúlt én ezentúl mindent jobban csinállok.”

¹⁹ Vadas József, i. m. 9.

²⁰ Körner Éva, i.m. 25.

Incze ars poeticája éppen ebben ragadható meg: *ezentúl mindent jobban csinállok*. E folyamatos tökéletesítési szándék eredményezte e kerámia- és üvegterveket, melyekben egy olyan fiatal pályakezdő művész stíluskeresése ismerhető fel, aki az iparművészet megismerésén keresztül jutott el festői identitásához. E kettősség meglátszik a tervek művészi, rajzos kivitelezésében, a formák és színek kezelésében, amelyek mindig többek, mint egyszerű iparművészeti tervek. Ahogyan az art deco-t Koós Judith „művészet és a használati tárgy összeegyeztetésének kísérlete”-ként²¹ határozta meg, úgy értelmezhetjük mi is e terveket az esztétika és hasznosság célkitűzéseivel, és a megfelelő formavilág megtalálásának igényével létrejött alkotásoknak.

²¹ Koós Judith, i.m. 156.

6. Képjegyzék

1. kép: Pálinkásbutykos terv (17)	11
2. kép: Illatszeres tartó (32) és italosüveg (35) terve	15

7. Felhasznált irodalom

- Banner Zoltán: *Erdélyi magyar művészet a XX. században*, Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1990.
- Bernard Edina: *A modern művészet (1905-1945)*. Helikon Kiadó, Budapest, 2000.
- Katona Imre: *Üveggyűjtemény*. in: *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*, Magyar Helikon és Corvina Kiadó, Budapest, 1979.
- Koós Judith: *STYLE 1900. A szecesszió iparművészete Magyarországon*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1979.
- Körner Éva: *Magyar művészet a két világháború között*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1963.
- Miklós Pál: *Bevezető*. in: *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*, Magyar Helikon és Corvina Kiadó, Budapest, 1979.
- Németh Lajos: *A magyar művészet a két világháború között*. In: *A magyarországi művészet története*. Főszerk.: Fülep Lajos. Corvina, 1970. (5., átdolgozott kiadás) 485–537.
- Pataki Gábor: *A „dekoratív avantgárd”* in: *Ars Hungarica*, 1993/1. 107-112.
- Rosenfeld, Lucy D.: *Inside Art Deco. A Pictorial Tour of Deco Interiors From Their origins to Today*. 2005
- Székely Sebestyén György: *Incze Ferenc (1910-1988)*, Korunk – Komp-Press Kiadó, Kolozsvár, 2010.
- Vadas József: *A magyar art deco*, Corvina Kiadó, Budapest, 2005.
- Varga Vera: *Art nouveau art glasses*. in: *Ars Decorativa* 1984. 101-120.

8. Katalógus

8.1. Kerámiatervek

1. kerámia váza terv

Alacsony talpú, kis gömbölyű testű, magas nyakú váza előlnézeti terve.

Színes vízszintes sávokkal díszített talpa fölött kis kerek test, amelyet színes sávok vízszintes mezőkre osztanak. Az első mezőn egymáshoz kapcsolódó rombuszok sora, fölötté lévön mélyített mezőben egy mezei tájon történő festett jelenet: román paraszt ostorát csattogtatva vezet egy tehenet, mely szekeret húz. A szekéren nő görnyed, háttérben kék ég, zöld növényzet, barna földút. A váza testének és a nyak találkozásánál zöld, virágos mező van festve, ezen lép egy román népviseletben lévő fiú tánclépést. Kezei széttárva, a mellette levő fiúk karjába fonódva. Háttérben dombos táj, kék ég. A felfelé kiszélesedő nyak szája pirosra festett, pereme alatt szögletes vonal díszítő sora. A váza belső falát sárga színezés jelzi.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Kvár, 1938

akvarell, ceruza, papír, 24 x 32,5 cm

2. kerámia hamutartó terv

Alacsony gömbszelet alakú, füles hamutartó terve.

A sárgára színezett hamutartó teste alacsony gömbszelet, melynek egy átmérője mentén két-két cigarettát megtartó nyúlvány, ezzel derékszögben kisméretű bemélyedés a peremén. A mélyedéssel átellenben indul a peremről egy széles, felfele egyre elkeskenyedő rész, mely ráhajol

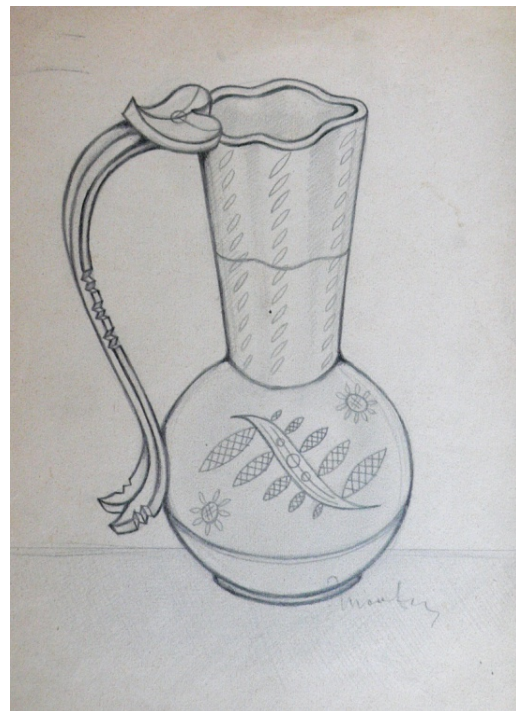

a hamutartó testére. Ennek külső széle cikkcakkos kivitelezésű, a második háromszögön kör áttörés, melyben halványan megrajzolt karika látható. A rajz térhatását sátozással, illetve a sárga különböző árnyalatainak használatával érték el.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

színes és grafit ceruza, papír, 25 x 35 cm

3. kerámia kancsó terv

Lapos talpú kis gömbölyű testű, magas nyakú és hosszú fülű kancsó terve.

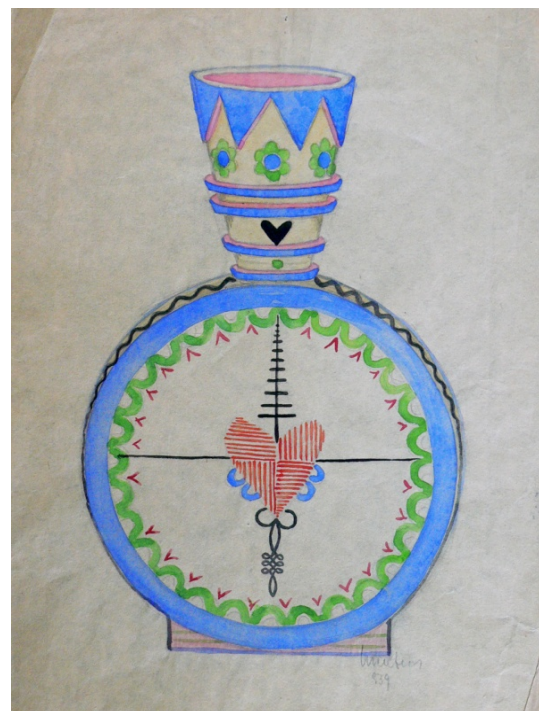
Kerek testén népies motívumok díszítése, nyaka magas, felfelé kiszélesedő, hullámos peremű szájban végződő. Nyakán függőleges oszlopokban ovális formák rajza. A fül a szájtól, vastag levél alakú elemmel indul, hosszan, S alakban meghajolva érkezik a gömbölyű testhez, ahol enyhén visszahajlik. Középtáj oldalán cikkcakkos beugrások, melyek a kettényíló vége előtt közvetlenül megismétlődnek.

A terv színezés nélküli ceruzarajz, erőteljes kontúrral.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

ceruza, papír, 24,5 x 35 cm

4. kerámia kancsó terv

Kulacs formára emlékeztető kancsó terve.

Alacsony, egyenesített talpú kerek kancsótest, hengeres, felfele kiszélesedő nyak. A rajz kismértékben érzékelteti a tárgy térbeliségét. A vízszintesen csikolt talp fölötti testet körbe kék sáv

szegélyezi, zöld félkörös és apró piros díszítéssel, amikből három fekete festett vonal a központi motívumba vezet. Középen piros csíkos szív alakja magyaros, kacskaringós mintákkal gazdagítva. Az enyhén felülnézeti rajz láttatja a test oldalán végigfutó festett fekete hullámvonalat. A nyakat négy vízszintes, kiugró öv tagolja, melyek pöttyel, szívvvel, virágokkal, díszített mezőket határolnak el. Száját ugyancsak síkjából kiemelkedő, lefele néző háromszögek sora díszíti. A kancsó belsejét a szájnál piros színezés jelzi.

jobbra lent: Incze Ferenc, 939

akvarell, ceruza, papír, 23 x 31 cm

5. kerámia kulacs terve

Kerek, gazdag díszítésű, fül nélküli kulacs terve. Talpa félkör alakú, teste nagy kör, melynek tetején a nyílást tulipán formájú dugó zárja.

A talp nagy része fekete, fehér hullámos díszítésű kék szegéllyel. A test díszítését sokféle színű forma képezi, egy piros szív, pöttyök, hullámos öv elemeit két egymást keresztező nagy piros sáv uralja. A kisméretű tulipán alakú dugó kékre festett, sárga és fekete színezésű.

A rajz hátttere halvány ceruza satírozás.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátoldalon jelzés:

Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, papír, 19,5 x 28,5 cm

6. kerámia gyertyatartó terve

Hengeres, övekkel tagolt függőleges irányú gyertyatartó színes terve.

Talpa alacsony harang alakú, rajta elnyújtott korsó alakú test áll, ezt öt kiemelkedő öv tagolja vízszintesen. A felső rész tányérszerű vízszintes, széles elem, mely a gyertyát

tartó öblös, felfelé szélesedő részt tartja. A tárgy tervét a zöld szín árnyalatai dominálják, a talpat vízszintesen a zöld különböző árnyalatainak sávjai díszítik, színezése a testen folytatódik, ahol cikkcakkban ér véget. A kidomborodó övek világoszöldek, a felső tányér-rész fehérre festett, öble piros sátirozású. Az egész gyertyatartón függőlegesen végigfut egy fehér festett csík. A rajz háttérét három rendben egyre elhalványuló ceruza sátirozás képezi.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939
akvarell, grafit- és színes ceruza, szürke papír
15 x 24 cm

7. kerámia kancsóterv

Sötétkékre festett háttér előtt tojás alakú kancsó terve. Alacsony, felfele szűkülő talpa színes övekkel tagolt, a tojás alakú test gazdag festett ornamentikájú, növényi és állati motívumokkal. Középen ceruzával rajzolt, majd több színűre festett páva egy kanyargó faágon, alsó regiszterben stilizált díszítések, melyek patak hullámaira, napsugarakra, fűszálakra emlékeztetnek. A félköríves fül végigköveti a kancsó oldalát, lenti és fenti kapcsolódásánál egyaránt kiszélesedik és fehér, míg közép részét sárga, rózsaszínű és fehér sávok díszítik. A fül fent a kancsótest enyhén oldalra néző tetejéhez kapcsolódik, ahol barnára és csíkosra festett, nagyméretű fedélgombos fedő zárja a

kompozíciót. A kancsó csőre a füllel átellenben a test alsó részéből indul, felfele keskenyedik és fokozatosan távolodik a kancsótesttől. A csőr lent fehér, majd színes sávokkal tagolt és hullámos díszítésű.

jobbra lent: Incze Ferenc, 939

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, szürke papír, 23,5 x 15,5 cm

8. kerámia gyertyatartó rajza

Lendületes formájú, gazdagon színezett gyertyatartó rajza gyertyával.

Ovális talpa enyhén domború, ennek egyik oldalán gömb látható. A gömbhöz vékony henger csatlakozik, ami kúpként szélesedik ki, S alakban meghajolva emelkedik fel, és teteje ferdén van elvágva. E fölött kisméretű tányérban egy már használt gyertya rajza. A rajz háttere barnával satírozott, a gyertyatartó alapszíne halványkék, rajta sárga, piros, kék és zöld sávok, hullámok, szabálytalan formák váltakoznak.

jobbra lent: Incze Ferenc, 939

lent középen: Nszeben, hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc
grafit- és színes ceruza, papír, 16 x 30 cm

9. három kisméretű kerámia kancsóterv

Négyzethálós lapon három kisméretű, egymás fölött elhelyezkedő kancsó előlnézeti terve.

- i) Tojásdad testű, csőre a test magasságával megegyező, széles szájban végződő. Füle a szájjal átellenben, a test aljától indul, egyre szélesedik, a száj indulásánál, a test fölé kereken ráhajolva kapcsolódik. Csőre sárgára festett, teste piros-fehér csíkos, füle fekete színezésű.

ii) Alacsony, talp nélküli test, csőre a test magasságával megegyező, nagyméretű szájban végződő, lekerekített. Fülének áttörése szív alakú, külső szélén téglalap formájú beszögellések. Füle magasan a test fölé emelkedik, kapcsolódásánál ferdén elvágott. Füle kockás mintázatú, testén vízszintes sorokban különböző geometriai festett minták, füle, szája pereme piros.

iii) Egységes kialakítású piros kancsó. Teste a csőr felé enyhén hajlott, csőre a száj felé kinyúlik, ellenkező irányban felfelé a fül végződéséig emelkedik. A fül hajlott, a test alsó részénél nagyméretű kerek, centrálisan díszített formában végződik. A test fül felőli sarkán fehér ferde csíkokkal díszített, szája alatt egy szív felének rajza.

Jobb alsó sarkánál „X” jelölés.

balra lent: Kvár, 940

hátdalán kacskaringós dekoratív minták vázlatai ceruzával

akvarell, grafit- és színes ceruza, négyzethálós papír

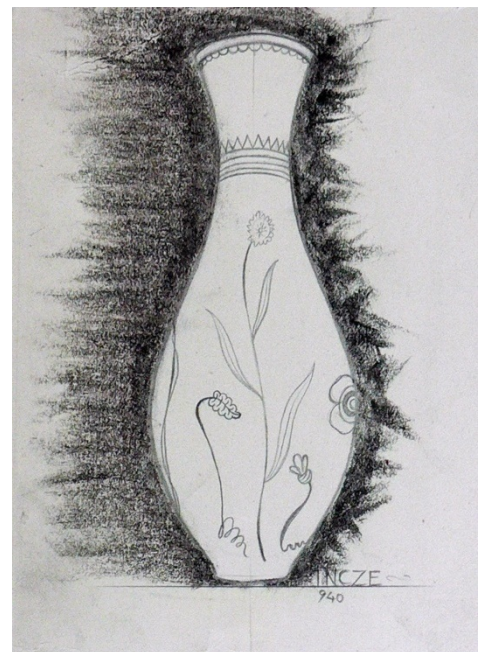
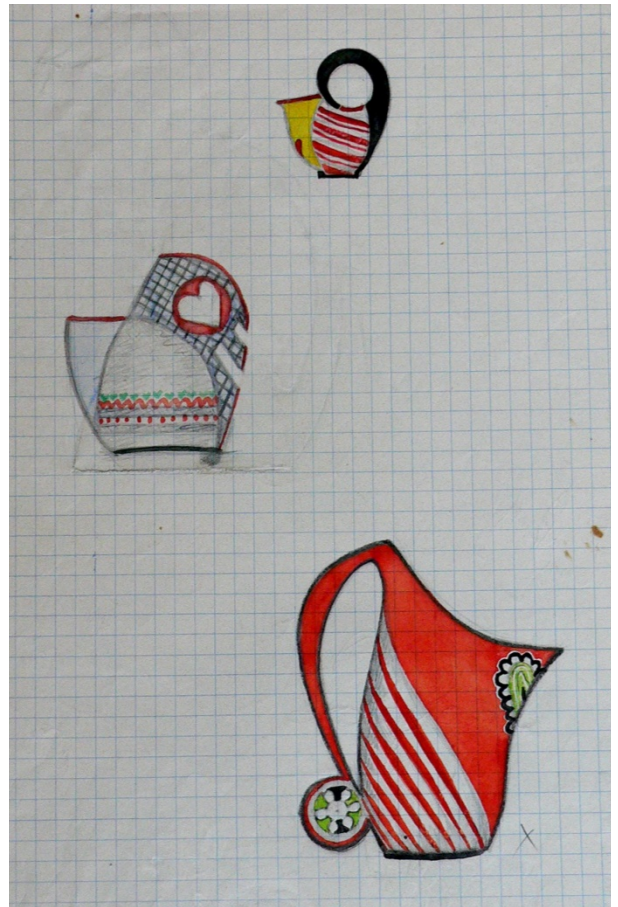
21 x 34 cm

10. kerámia váza terv

Feketeszén satírozott háttére előtt egyszerű kancsó kisméretű terve.

Az előlnézeti terv öblös hasú, elkeskenyedő nyakú, enyhén kiszélesedő szájú kancsót ábrázol.

A kancsótest egységes, nincsenek formailag törések a

részek közt. A hason magas és alacsony virágok, levelek váltakozó sora, ezek stilizált, egyszerű rajzok, vékony és hullámzó vonalvezetéssel. A nyakat több egyenes és egy cikkcakkos vonal övezi, a száj peremét egyenes vonalhoz tapadó hullámos vonal rajza díszíti.

jobbra lent: INCZE , 940

szén, ceruza, papír, 9,5 x 12,5 cm

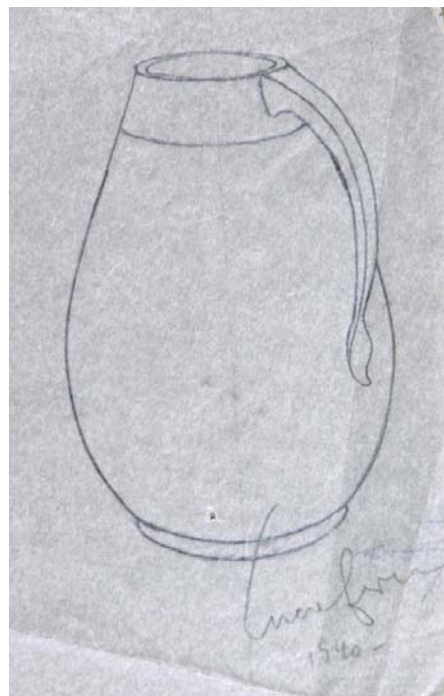
11. kerámia kancsó terv

A 12. számú kerámia kancsó tervének színezés nélküli, vonalrajz változata.

A két terv azonos kinézetű kancsót ábrázol, annyi különbséggel, hogy egymás tükörképei.

jobbra lent: Incze Ferenc, 1940

ceruza, papír 8,5 x 14 cm

12. kerámia kancsóterv

Tojásdad alakú, füles kancsó kisméretű terve.

Kis kék talpon, vízszintesen levágott tetejű tojás alakú kancsó, kerek szájától induló, a kancsótest közepéig ívelő füllel. A fül enyhén visszacsavarodó, stilizált levél formában kapcsolódik a kancsótesthez, fent téglatestté szélesedve. A fül kék, oldala sárgára satírozott, a száj pereme piros színezésű, míg a kancsó öblét sárga satír érzékelteti. A száj alatt széles, kék sáv fut végig.

A kisméretű terv sötét hátterét szén satírozás képezi.

Hátoldalán a 45. terv.

jobbra lent: Incze Ferenc, 1940

grafit- és színes ceruza, papír, 9,5 x 12 cm

13. kerámia váza és pálinkás butykos terve

vázaterv:

Fekete festett háttér előtt fehér váza terve. Kis kerek talpon nagy kerek test, melyet zöld gyűrű választ el a fehéren hagyott, hengeres, elkeskenyedő nyaktól. A nyak tövéénél kétoldalt egy-egy újabb piros és zöld színű ág emelkedik fel. A váza teste függőleges irányban hullámos sávokkal tagolt, melyek sorra zöld, piros és fehér mezőt határolnak el. A közepen lévő színezetlen mezőn kacskaringós indán sárgára festett tulipánok és levelek láthatóak. A középső nyakból egy annál kisebb, piros rész emelkedik ki.

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

pálinkásbutykos terve:

Feketere festett háttér előtt hosszan felemelkedő, közepen enyhén kiszélesedő fehéren hagyott butykos, mely oldalt fent, kis csőrben zárul, ezzel szembeni oldalát pedig függőlegesen végigköveti egy kék fül, amely lent kissé visszakanyarodik, és végig hullámos szélű. A szájnál a butykos öblét sárga festés jelzi.

jobbra lent: Incze Ferenc

A két terv saját festett háttérrel, egymás fölött helyezkedik el, az alsó kissé jobbra tolódva.

akvarell, ceruza, papír, 12 x 20 cm

14. kerámia pálinkásbutykos terv

Fekete háttér előtt kisméretű alacsony talpon álló tojás alakú fehér butykos terve.

A butykos tetején oldalt, kis kerek szájban végződik.

Szájának pereme pirosra festett, az alatt piros szív motívuma, perspektivikus torzulásban megrajzolva. Füle ellaposodva kapcsolódik a száj mögött az edényhez, röviden magasra ível, majd hátrafele hosszan megy le az oldal mentén, hogy ahhoz csatlakozzon.

jobbra fent: „Számozott darabok / pálinkásbutykos”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

15. kerámia pálinkásbutykos terv

Feketére festett háttér előtt magas butykos terve, alacsony, kisméretű talppal, lekerekített, felfele szélesedő testtel, amely bal irányba felfelé elvékonyodó kerek szájban végződik. A butykos felett húzódó félköríves fül hátul enyhén, a szájnál erőteljesebben hajlik vissza az edény testétől.

A száj ürege sárgára festve, alatta egy pirosra festett szív felének rajza.

jobbra fent:

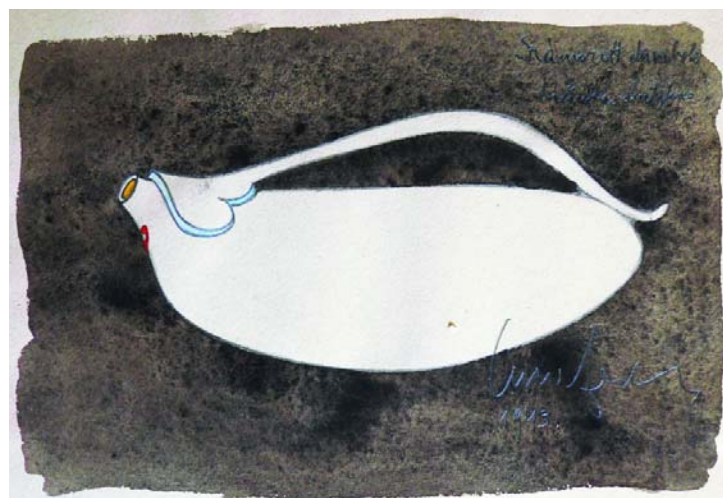
„Számozott darabok / pálinkásbutykos”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

16. kerámia pálinkásbutykos terv

Feketére festett háttér előtt alacsony, hosszúkás butykos terve. Teste lefele kigömbölyödő hasú, szája bal felső irányba hirtelen elvékonyodik. A test háta vízszintes irányú, egyenes, rajta félköríves fül, mely hátulsó felén emelkedik legmagasabbra. Hátul a fül

enyhén visszahajlik, elől a száj mögött a rajzon szív alakú, kék szélű formában kapcsolódik a testhez.

A száj ürege sárgára festve, alatta egy pirosra festett szív felének rajza.

jobbra fent: „Számozott darabok / pálinkásbutykos”

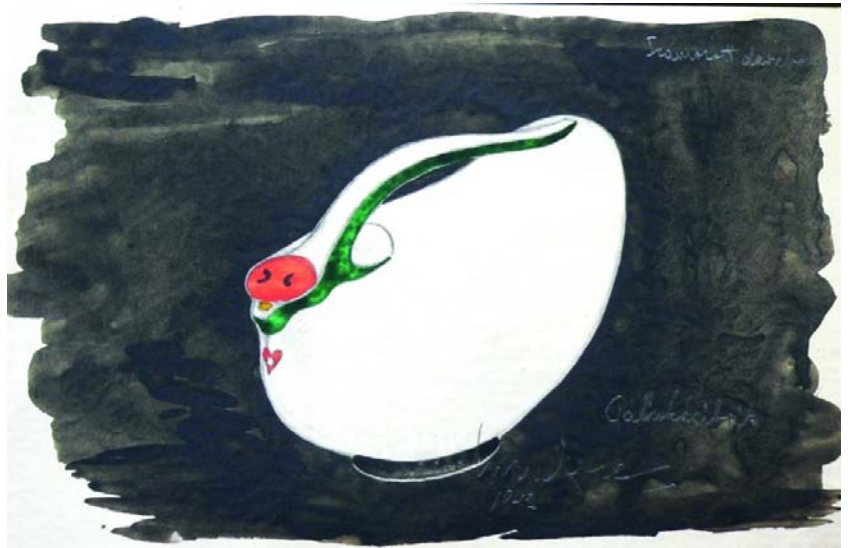
jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

17. kerámia pálinkás ibrik terv

Feketére festett alapon, kis, fekete talpú fehér testű ibrik terve.

A test hátul magasabb és hosszúkásabb, elől kisméretű nyílástól indul a füle, amely ívesen megemelkedik és hátul elkeskenyedve újra csatlakozik a testhez. A nyílást piros, ovális alakú fedő jelzi, az alatt piros szív rajza, a száj ürege sárgára festett, a fül széle zöld.

jobbra fent: „Számozott darabok”, jobbra lent: „Pálinkásibrik”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

18. kerámia pálinkásbutykos terv

Feketére festett alapon kis talpú szabálytalan formájú butykos terve. Alacsony, kiszélesedő zöld testéből egyik oldalon kiemelkedik a félköríves hengeres, világoskék fül, majd az elől kiszélesedve kapcsolódik újból a testhez. Itt hullámos alakú nyílás rajza, melynek öble sárgára festve, pereme pirosra. A hozzá vezető rövid csőr

indulásánál kisméretű fehéren hagyott szív rajza. A zöldre és kékre festett részek találkozása szabálytalan.

jobbra fent:

„Számozott darabok”

jobbra lent:

„pálinkás butykos”

jobbra lent:

Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír

14,5 x 20 cm

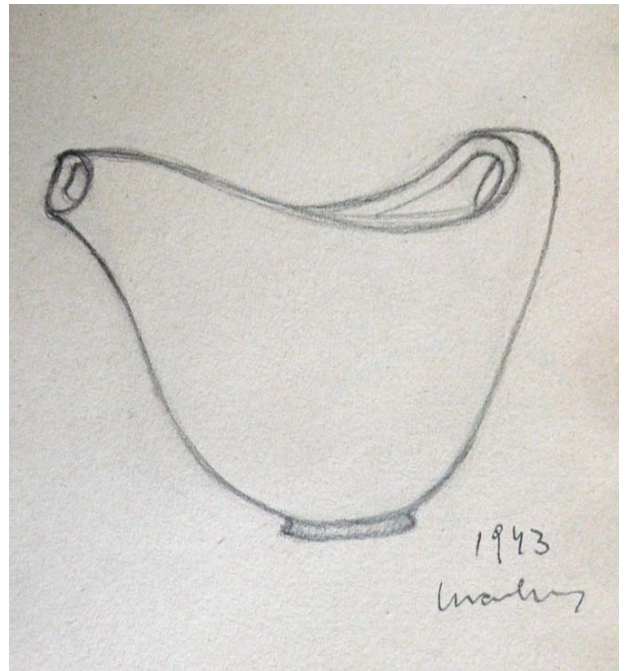
19. kerámia pálinkásbutykos terv

Színezetlen ceruzarajz pálinkásbutykosról.

Kisméretű talp támasztja alá az öblös, felfele szélesedő edénytestet. Egyik oldalán a testbe olvadó füle félkörívesen emelkedik ki enyhén a test fölé, tengelye merőleges a butykos hosszanti tengelyére. Szemközti oldalán emelkedve megnyúlik a test, egy kerek, oldalra néző nyílásban zárulva.

jobbra lent: 1943, Incze Ferenc

ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

20. kerámia pálinkásbutykos terv

Fekete háttér előtt ferde tojás alakú butykos rajza, melyet kisméretű fekete talp támaszt alá.

Gömbölyű hasa fölött hirtelen végződésű kerek száj, fölötte az edénytestbe olvadva kapcsolódik a fül, amely félkörívesen megkerüli a test hátát, majd ugyancsak a testbe

olvadva, annak hátsó, lenti részén végződik. A butykos testének felületét közepén szabálytalan hullámos fehér sáv tagolja, alatta sárgára, fölötté feketére festett, közvetlenül a száj nyakánál piros, öble sárga színezésű. A fül középtájt festés nélküli, felső csatlakozásánál sárga, alsó csatlakozásánál piros színezésű.

jobbra fent:

„Számozott darabok / pálinkásbutykos”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

21. kerámia pálinkásbutykos terv

Feketére festett háttér előtt alacsony talpú, lent öblös, felfelé szűkülő edénytestű butykos terve. A butykos öblös részének körvonala kidomborodik a hosszú nyak indulásánál, amely a fent, oldalt leszűkülő csőrben zárul. A nyak legömbölyített tetejéhez, azzal egybefolyva kapcsolódik a butykos füle, amely az edénytest oldalának alsó részéhez csatlakozik, majd kicsit visszahajló vége három karéjban végződik. A test felső része annak középtájáig hullámos szegéllyel piros színezésű, csőr alatt piros szív felének rajza, fül külső része piros, testhez közelebbi része sárga színezésű.

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943.

akvarell, ceruza, papír, 12,2 x 20 cm

22. kerámia pálinkásbutykos terv

Fekete háttér előtt ovális alakú kerámia butykos terve. Vízszintes lefedésű és hosszú, edényszerű butykos, melyet egymástól félkörívekkel elválasztott lábak támasztanak alá. Füle alacsony ívűre rajzolt, elől és hátul is laposan az edénytesthez kapcsolódik, hátrafele erőteljesen

elkeskenyedik. Füle elszélesedő illeszkedésénél sárgára festett kör jelzi a kör alakú, piros fedőgombos dugót. Az edénytest elején a nyílás alatt sárga szív motívuma. Lábak kékre festettek, piros oldallal, edénytest piros, három fehérre hagyott övvel, fül kék, fehér széllel.

jobbra fent:

„Számozott darabok / pálinkásbutykos”

lent középen: „Ovális!”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

23. kerámia pálinkás ibrik terv

Feketére festett alapon tojás alakú ibrik terve, melynek oldalán végigfut a hullámos szélű fehérre festett füle. A fülnek fenti részén kerek lyuk, majd folytatódik az ibrik szemközti oldaláig annak csőrét képezve. A nyílás alatt kis

sárga szívnek rajza, a test kék színezésű, foltos, lenti és fenti szélein sárga. A két szín szabálytalan határát egy-egy piros hullámzó vonal képezi.

jobbra fent: „Számozott darab”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 23 cm

24. kerámia pálinkásbutykos terv

Fekete festett háttér előtt talp nélküli felfele kiszélesedő piros butykos terve, sárga, lapos lefedéssel.

A butykos csőre az edénytest oldalfala elé kidomborodik, és a butykos teteje fölé emelkedik, így a lapos lefedés középtájon felemelkedik. Ez a megemelkedés a rövid fül csatlakozásába fut, amely széles, és kismértékben magasodik fel, mielőtt a butykos felső pereméhez érne. A test első oldalán a csőr kidomborodása tövénél fehér, piros pöttyel díszített szív díszítés.

jobbra fent:

„Számozott darabok / pálinkásbutykos”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

25. kerámia pálinkásbutykos terv

Feketere festett alapon kék, hengeres, alacsony butykos terve. A szájjal szemkösti oldalán kissé megemelkedik, majd onnan homorúan íveltten hajlik meg síkszerű teteje a száj felé. A szájnál enyhén meghosszabbodó peremen kékre festett kör rajza, e nyílás megismétlődik a pirosra festett lapos rész ellentétes végén is. Az edénytest

felületén ferdén emelkedő hullámos vonal választja el az alsó kékre festett részt a fölötte lévő sárga résztól.

jobbra fent:

„Számozott darabok / pálinkásbutykos”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

26. kerámia pálinkás ibrik terv

Feketére festett háttérrel nagyméretű tervrajz hengeres, lapos tetejű ibrikről, melynek füle vízszintes irányú, ívelt, és a test felső pereméhez csatlakozik megmaradva a test hengerének határainál. Az ibrik tetején a füllel átellenben kisméretű nyílást sejtet a kerek sárga, fedélgombos fedél rajza, alatta a test oldalán kis sárga szírv. Az ibrik teteje fehérre festett, a fül barna a csatlakozásánál, középen sárga és függőleges csíkokkal tagolt. A test felső része kékre festett, lent barna, találkozásuk szabálytalan, nagy magasságkülönbségekkel. A testen lent egy vízszintes ceruzával húzott vonal látható a festés alatt, melyet végig kis vonalak kereszteznek.

jobbra fent: „Számozott darabok”

jobbra lent: „Pálinkás ibrik”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1943

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 23 cm

8.2. Üvegtervek

27. üveg (kerámia) lekvártartó

Szögletes lekvártartó előlnézete, kékre festett háttérrel. A téglalap alakú oldalon „COZIA^{S.A.} GEM” felirat, fedele illesztésének metszete látszik, ennek közepén lapos fedélgomb. A tartó öblét piros ceruza satírozással érzékelteti. A téglalap egészen enyhe ceruza satír, melyet három vízszintes sáv, és az ezek között álló felirat satírozatlan része tagol.

balra lent: 1-1, „kiálló betűk”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1937

akvarell, ceruza, papír, 17 x 21 cm

28. üveg (kerámia) lekvártartó

Felfele ívesen kiszélesedő, vízszintes tetejű, talpas, fedeles lekvártartó terve, kékre festett háttérrel. Széles fehér talpon áll a tartó rész, amelynek fedele beilleszkedik egyenes tetejébe. A fedél illesztése keresztmetszet-szerű. A fedél közepén kerek fedélgomb rajza, a lekvártartó sárga oldalán fehér feliratot választ el egy átlós fehér sáv. Felirata: „COZI^{S.}”, balra lejjebb M-betű. Feltehetően ugyancsak „COZIA^{S.A.} GEM” feliratot tervezett, melyet csak részlegesen láttat a rajz a nézőivel.

A kék hátterű rajz alatt zöldre festett háttér, maga a tárgy rajzának falai fehérén hagyva, öblét sárgára festve érzékelteti.

balra lent: 1-1, „kiálló betűk”

jobbra lent: Incze Ferenc, 1937

akvarell, ceruza, papír, 17 x 21 cm

29. üveg édességtartó (?) terve

Sárga színezésű, téglatest alakú tárgy rajza. A lefektetett téglatest alakú tartó (?) felső pereme alatt vékony vonal rajza érzékelteti a doboz kinyithatóságát. A becsukott tartó fedele közepe felé emelkedik, közepén viszont ívelten enyhén behorpad, ez a középrész kerek sáncokkal díszített. A tartó fölé, annak hosszirányában félköríves, farkasfogas kialakítású fül emelkedik, amely kapcsolódásánál szív formába torkollik.

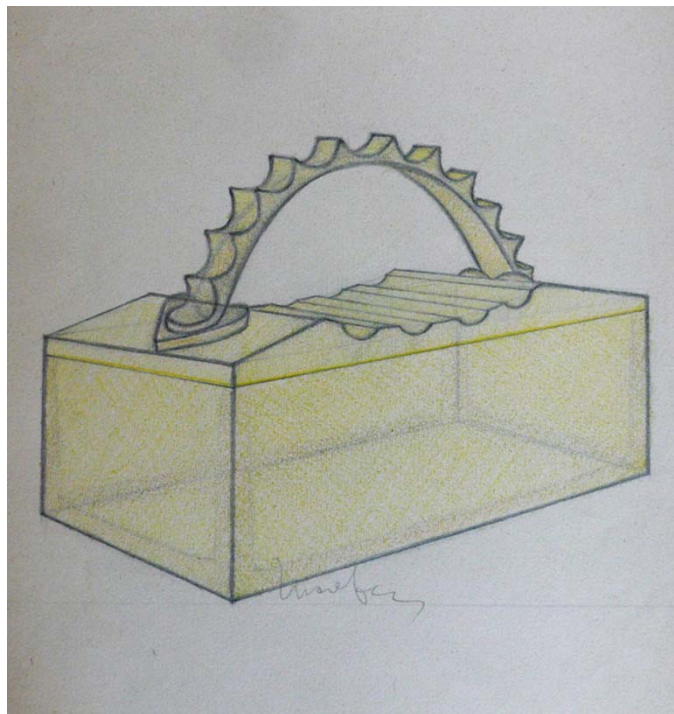
lent középen: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

grafit- és színes ceruza, papír, 25 x 35 cm

30. illatszeres üveg terve

Szögletes talpú és lezárású parfümös üveg terve, nagyméretű nyíl formájú dugóval. A ceruzarajz háttere zöld, lila és barna szálkás ceruza satírozás. Az üveg talpa alacsony, szögletes, teste felfele ívesen kiszélesedő, egyenes lezárású. Nyaka hengeres, szögletesen kiemelkedő övekkel tagolt. Az üveget rombuszos, lekerekített alakú magas dugó zárja, melynek két oldalán sarkai visszacsavarodnak. Díszítése szívekből, szabálytalan görbe formákból

áll, testén pedig népies motívumok fogják közre a függőlegesen, fekete háttérben
fehéren hagyott „ALLODIUM” feliratot. A díszítések halványkék színes ceruzával
árnyékoltak, valószínűleg üvegbe mélyített formákat jeleznek.

jobbra lent: Incze Ferenc zöld ceruzával

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, grafit- és színes ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

31. illatszeres üveg terve

Kétrészes, mályvaszínű illatszeres üveg terve.

Előlnézeti terv, négy áttetsző, hasáb alakú láb
támasztja alá a kagyló alakú alsó részt, amelyet
színezetlen szűk tagolás köt össze a keskenyebb
felső résszel. Felső regiszter felfele szélesedik,
majd hirtelen egy csúcsra szűkül vissza, melyet
fehérre festett, függőleges hullámos vonalak
által meghatározott fogantyú zár.

Mindkét rész egyenletesen mályvaszínűre
festett, alsó rész egy hullámos fehér szegélyű,
vízszintes vonallal kettőbe tagolt. Alatta kör,
vonal és csillagminták, fölötte szabálytalanabban
elhelyezett, egymást metsző vonalak és körök
rajza. A felső részt fehérre festett szegély vesz
körbe, mely lent kis csúcsba emelkedik. Erre
támaszkodik az egész regisztert betöltő meztelen
női alak kontúros rajza, haja stilizált, felülete
színezés nélküli.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, drapp papír, 29,5 x 19 cm

32. illatszeres üveg terve

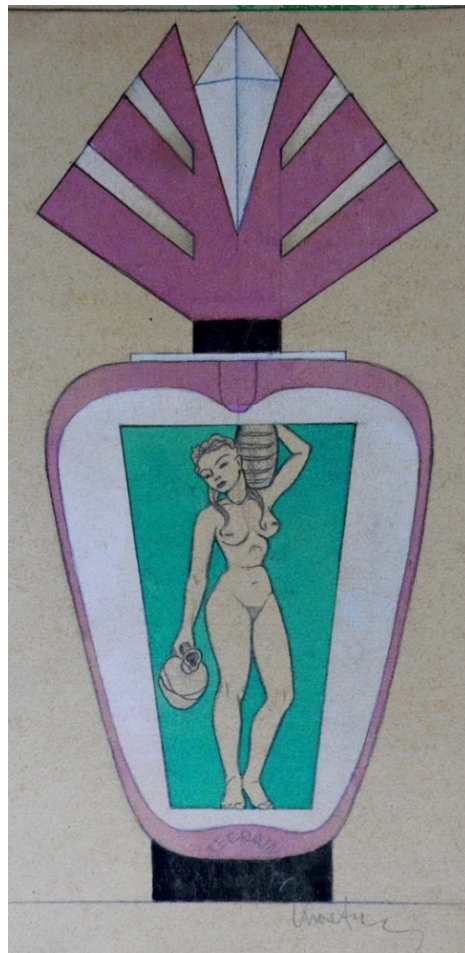
Körív alakú dugóval ellátott, kerek testű illatszeres üveg terve.

Szögletes alacsony, fehérre festett talp fölött felfelé szélesedő fekete támasz tartja a kerek testet, melynek tetején nagyméretű dugóval zárul. A dugó illeszkedése keresztmetszet-szerű. A dugó tengelye függőleges fekete téglalap, ezen három fehérre festett sáv, mely széles körívként követi a test kerek formáját. A testet fehérre festett sáv szegélyezi, öble sárgára festett formával jelzett. Balra fent, fekete háttérű kisebb kör, fehér balra elkeskenyedő szegéllyel. Ebbe komponálva kezével megtámaszkodó meztelen női alak kontúros rajza, melynek egyik lába kinyújtva kilóg a keretből, és az üveg szemközti szegélyéig elér.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, szürke papír, 26 x 19 cm

33. illatszeres üveg terve

Magas, trapéz alakú lekerekített sarkú illatszeres üveg terve.

Feketére festett, négyzetes talpa fölött felfele kiszélesedő, sarkain lekerekített trapéz alakú mályvaszínű test, tetején vékony fehér sávval. E fölött a dugó rajza, melynek illeszkedése keresztmetszet-szerű. A dugó fekete szűkebb nyakkal indul, majd nagyméretű négyszögű formába szélesedik. Csúcsa helyett deltoid alakú fehérre festett forma ékelődik be, két oldalán két-

két fehér sávval. A tartó rész öblét fehérre festett lekerekített forma jelzi, ennek közepében felfele szélesedő zöldre festett trapéz, alatta „LEGRAIN” felirat. A trapézben álló meztelen női alak hangsúlyosan kontúros ceruzarajza, jobb leeresztett kezében kancsó, bal kezével vállán egyensúlyoz egy korsót.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, papír, 29,5 x 19 cm

34. illatszeres üveg terve

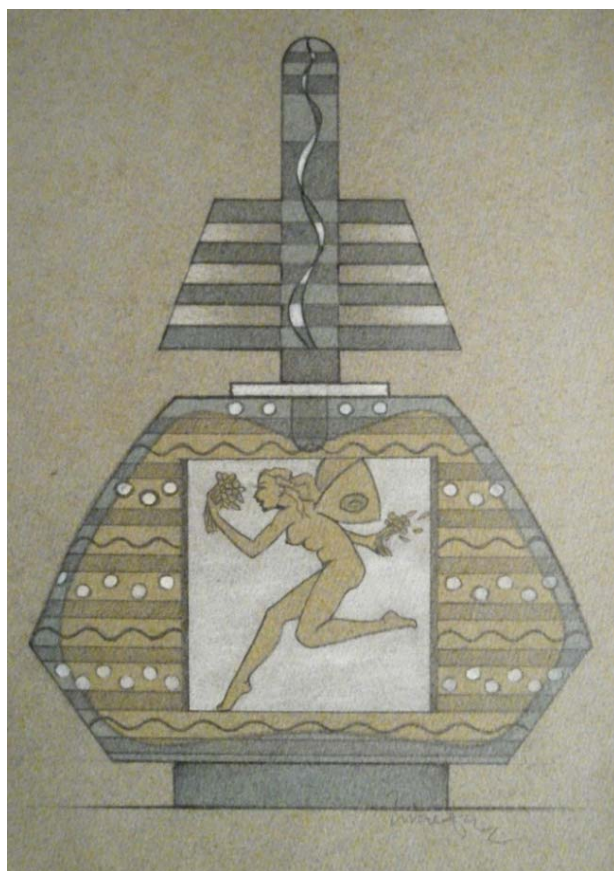
Széles testű, dugós illatszeres üveg terve.

Szögletes talpon két egymásra fordított trapéz alakú test, alacsony fehérre festett tagolással a tetején. E fölött a dugó rajza, melynek illeszkedése keresztmetszet-szerű. A dugót függőleges, legömbölyített tetejű tengely határozza meg, melynek alsó részén lent kiszélesedő trapéz rajza. Rendre türkizre és fehérre festett vízszintes sávokkal tagolt, a tengelyen szalagszerű minta fut végig. A tartó résznek öblét világosbarna lekerekített forma érzékelteti, a sötét és világos sávok itt hullámos vonallal díszített és fehérre festett körök mezőit választják el. Középen négyzetes fehérre festett mező, melyben lábujjhegyén szaladó, szárnyas női akt rajza, kezeiben virágcsokorral.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, szürke papír, 27 x 17,5 cm

35. üveg kancsó terv, pohárral

Szögletes kancsó terve, előlnézetből, dugóval és hozzá tartozó pohárral.

Talpa alacsony, teste szögletes, trapézszerű, oldalán hármas bevésés, nyaka lehajló szélű, hengeres. A kancsó rajza világosbarna alapszínű, öblét sárga, lekerekített forma érzékelteti, melynek közepén trapézba foglalt, ceruzával rajzolt ülő női akt található, hálós háttérrel, két sarkán fehérre festett szívekkel.

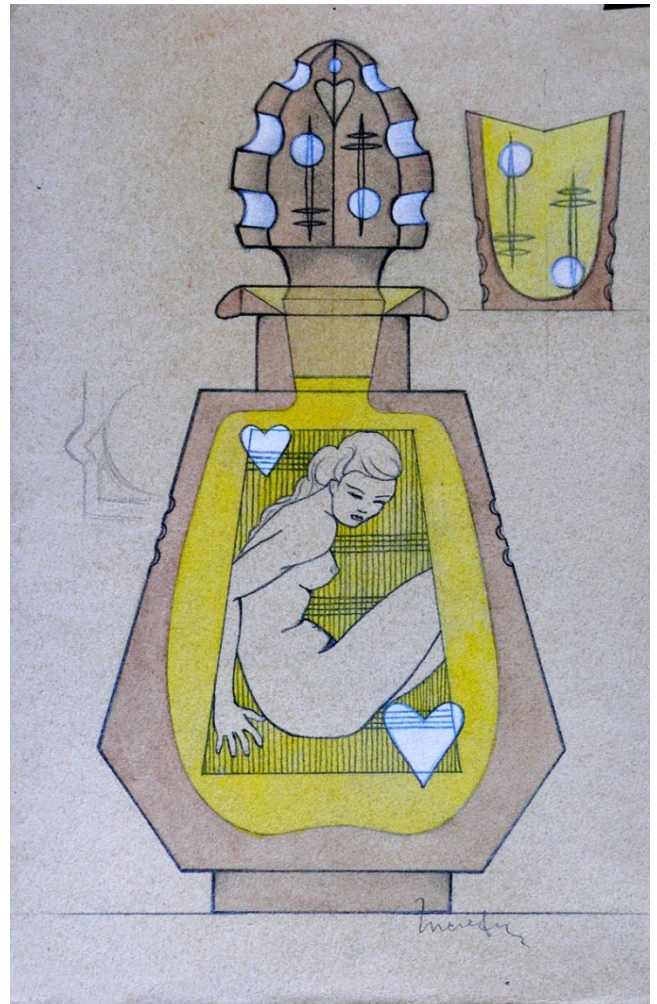
A dugó nyakba illesztése keresztmetszet-szerű, a dugó függőleges irányú fél-ellipszis, oldalán íves bevésések, rajta fehérre festett kör- és rajzolt szív minta, térbeliséget enyhe ceruza árnyékolás fejezi ki.

A terv felső jobb sarkában a kancsóhoz tartozó pohár terve, melyen a dugó kör- és szív mintái ismétlődnek, alsó részén három egymás fölötti bevéséssel. Pereme a középtengelyig lejt, teste felfele enyhén szélesedő. Világosbarna színezésű, sárgán éreztetett gömbölyített öböllel.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalon jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, drapp papír, 29 x 19 cm

36. üveg kancsó terv, pohárral

Zöld akvarellal szórt háttér előtt lefele szélesedő trapéz alakú kancsó előlnézeti terve, a hozzá tartozó pohárral.

A trapéz alakú kancsótest szögletes, magas nyakkal folytatódik, melynek széles, szögletes pereme vezet át a dugó rajzához. A dugó illesztése keresztmetszetként ábrázolt. A dugó függőleges irányú, felfele kiszélesedő, majd kissé visszaszűkülő, oldalvonalán öt bemélyedéssel, tetején kidomborodó formával. Sárgára festett alapszínű, benne díszített, fehérre festett szív-motívummal. A test oldalvonalán lent négy, fent két bevésés, középen álló téglalap formájába foglalt női akt. A téglalap háttére, mely egyben a kancsó öblét is jelzi, sárgára festett, fehérre festett virágok rajzával. A fehér színezésű, kontúros rajzú női alak kissé görnyedt, mozgalmas pozícióban van, felemelt kezei egyikében martinis poharat tart.

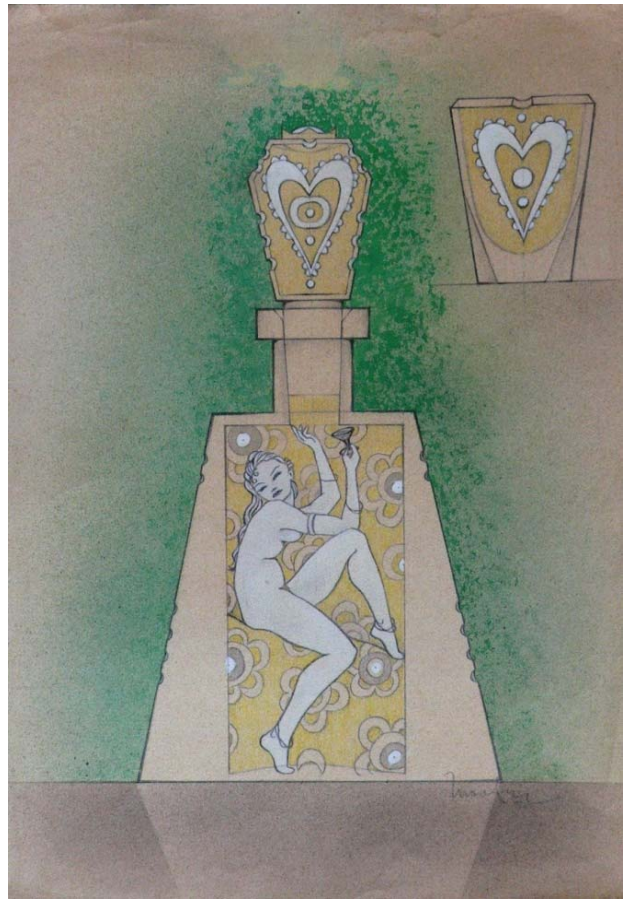
A kancsó rajza fekete festékkel szórt alapon áll, melyen világosan hagyott rész jelzi a kancsó tükröződését. Jobb felső sarkában a hozzá tartozó pohár terve. Ezen a dugó szíves motívumának leegyszerűsítése látható, formája felfelé kiszélesedő, peremén középrészt kisméretű félkörös vésettel. Öble sárgára festett lekerekített formával jelzett.

jobbra lent: Incze Ferenc

háttoldalán jelzés:

Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, papír, 35 x 24,5 cm

37. üveg kancsó terv, pohárral

Geometrizáló stílusú kancsó terve, dugóval, hozzá tartozó pohár tervével. Alacsony kerek talp fölött széles aljú kancsótest emelkedik, ez magasságának egyharmadától felfele ívesen elszűkül, majd szűk nyakban végződik. A szájába álló ellipszis alakú dugó illeszkedik, amelyet körben farkasfogazott perem keretez. A rajz kancsótest részét stilizált tulipán, annak szára, levelei, körök díszítik, nyak részénél sötétre árnyékolt és szabadon hagyott övek váltják egymást. A dugó pereme satírozott, benne csillag alakú vonalas díszítés.

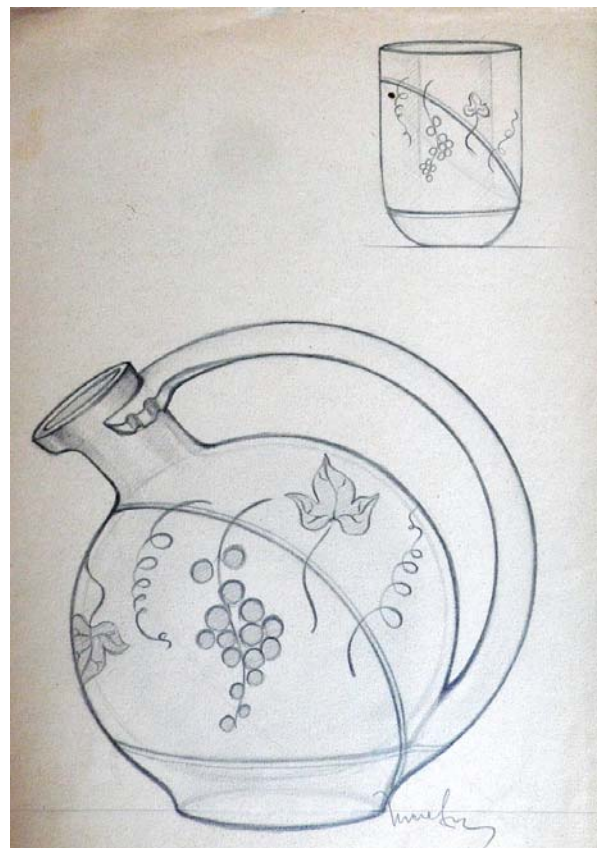
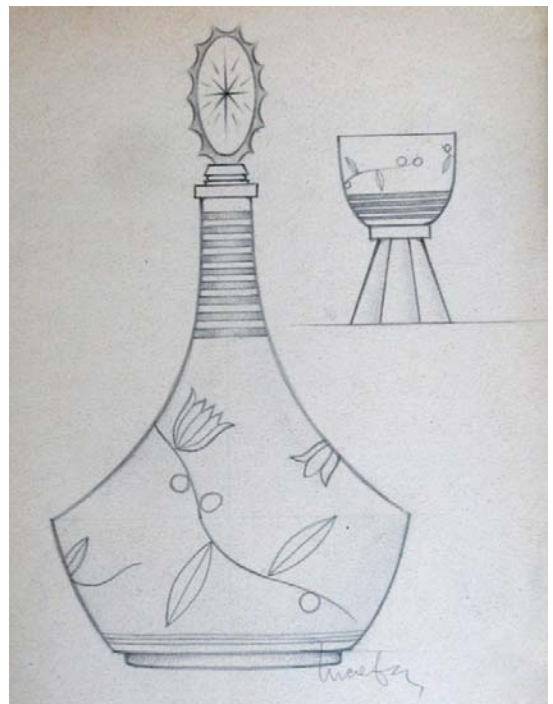
A jobb felső sarokban látható pohár talpa hosszabb alapjával lefele irányított trapéz alakú, ezen áll egy kis szögletes tagolás, majd az ívesen kiszélesedő kupa rész. A talpat két lefele irányuló vonal tagolja, a kupa alsó harmadán a kancsó nyakán látott sávós díszítés, fölötté pedig a kancsó testén látott motívumok a tulipán virága nélkül.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátoldalán jelzés:

Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

ceruza, papír, 25 x 35 cm

38. üveg kancsó terve pohárral

Kerek kancsót ábrázoló terv a hozzátartozó pohárral. A talpi részénél kis átmérőjű, majd hirtelen kiszélesedő kancsó teste kerek, fenti részén enyhén oldalirányban indul a hengeres nyak, amely kissé szélesebb szájban végződik. E száj alatt indul a kancsó füle, a nyak hengerét

félíg körülvéve, majd erőteljes félkörös ívvel érkezik a kancsó test aljához. A kancsó alsó negyedénél és az egészet keresztezve egy vízszintes, és egy srg vonal fut végig, a testen pedig stilizált rajzú szőlőfürt, -indák és -levelek láthatóak váltakozva.

A pohár terve a kancsó tervének jobb felső sarkában helyezkedik el, ez hengeres alakú, alja legömbölyített, rajta a kancsóról ismerős ferde és alsó vízszintes vonal, illetve a szőlőfürt, indák és levelek motívumai ismétlődnek.

A ceruzarajz mélyített formái szálkás satírozással vannak kifejezve.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

ceruza, papír, 25 x 35 cm

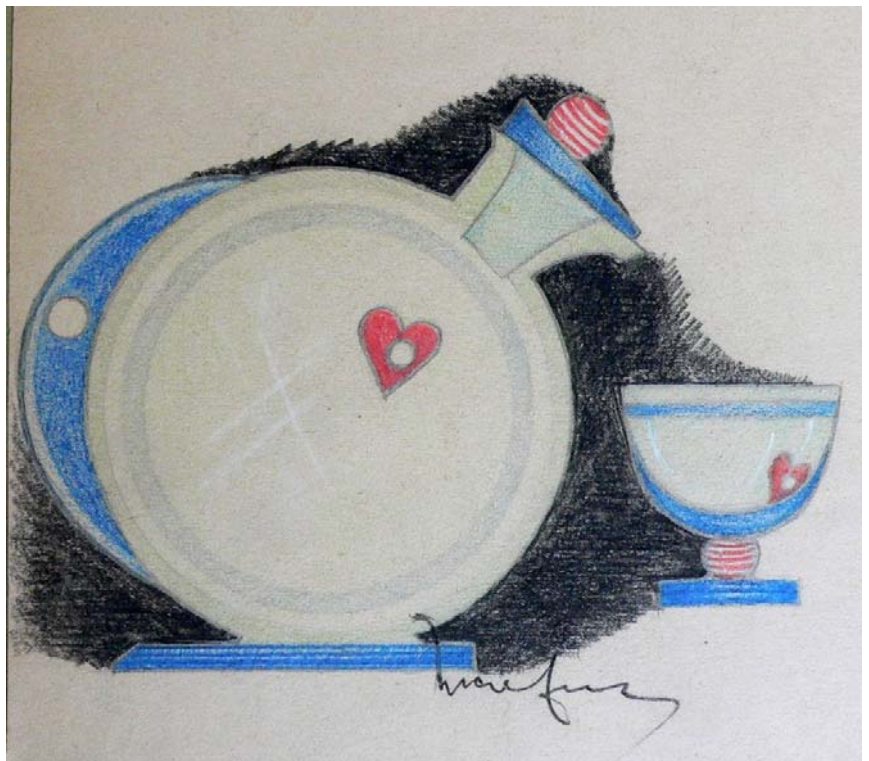
39. üveg kancsó terve pohárral

Kerek kancsó terve hozzátartozó pohár tervével.

A széles, alacsony talpon álló kerek kancsótest fenti, oldalsó oldaláról nyílik a hirtelen és asszimmetrikusan kiszélesedő, hengeres nyak, melybe egyik oldalán vastag, másik oldalára elvékonyodó fejű dugó illeszkedik, gömbölyű fedélgombbal. A fület

egy a kancsó oldalára illeszkedő, enyhén kiemelkedő félkörív képezi, melynek közepén kisméretű, színezés nélkül hagyott kör jelez kis áttörést. A talp, a fül és a dugó kékre satírozott, a fedélgomb piros és fehér csíkos, a satírozatlanul hagyott kannatesten pedig piros szív motívuma.

A kancsó rajza mellett a hozzátartozó, kelyhekhez

hasonló pohár terve található, melynek ugyancsak széles, alacsony és kék talpa van. Szára egyben maga a nádusz, amelynek a fedélgommbal identikus csíkozott mintázata van, ezen áll a kupa rész, melynek alja és perem alatti öve kékre festett. A kupán a kancsó testén látott piros szív ismétlődik, perspektivikus torzulásban.

A rajznak szabálytalan formájú fekete háttere színes ceruzával rajzolt, a dugó illesztése pedig metszetként jelenik meg a rajzon. A világosan hagyott kannatest és pohár részein halványkék satír látható, az üveg csillogása fehér íves vonalakkal van kifejezve.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

grafit- és színes ceruza, szén, papír, 23,5 x 23,5 cm

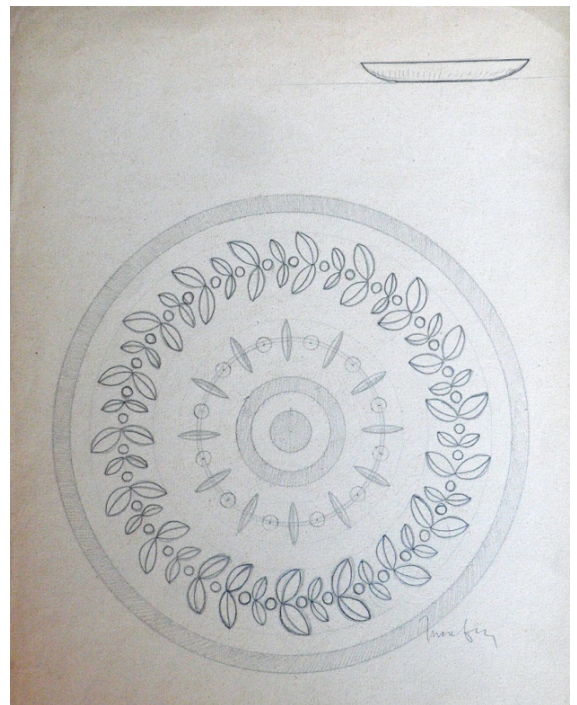
40. üveg (kerámia) tányér terv

Kerek, perem nélküli, lapos tányér színezetlen rajza. A felülnézeti rajz gazdag díszítésű tányért ábrázol, négy koncentrikus körbe helyezett díszítő sor fog közre egy központi satírozott kört. E körül egyszerű satírozott körkörös sáv, ezt követően egy halvány vonalon körök és mandulaformák váltakoznak. A legszélső, nagy kört kisebb-nagyobb levélpárok és kis körök sora képezi. A tányér pereme újabb besatírozott sávként jelenik meg. A rajz jobb felső sarkában kisméretű oldalnézeti rajz, amely ábrázolja a tervezett tányér szélesedését és öblének mélységét.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés: Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

ceruza, papír, 25 x 35 cm

41. üveg (kerámia) kancsó terve

Feketére és szürkére festett háttérű tervrajz egy figurális ornamentikájú kancsóról. A széles talpú kancsó a talp és kancsótest találkozásánál összeszűkül, majd a kancsó fordított harang formában szélesedik ki. Egyik oldalán kissé magasabbra emelkedik a szájhoz, ezzel átellenben indul a kancsó füle, amely egybefolyik a test felületével. A fül íve majdnem függőlegesen hajol le a kancsótest és a talp csatlakozásához. A sárga talp kék szegélyű, a kancsó háttérszíne világoskékre festett. Rajta nagyméretű női akt kezében íjjal és nyíllal, lábujjhegyét fodros patak takarja el, háttérében stilizált sziklás, virágos táj. A nő rajza mellett gazdag színezésű madár repülő alakja látható.

A kancsó díszítésének apró részletei vékony vonalú tussal megrajzoltak, a kancsó térbeliségét az akvarell alapra rákerülő ceruza satír fejezi ki, az anyag csillanását fehér festett vonalak érzékeltetik.

jobbra lent: Incze Ferenc

hátdoldalán jelzés:

Incze Ferenc, Nagyszeben, 1939

akvarell, ceruza, tus, papír

17 x 27 cm

8.3. Keltezetlen kerámia- és üvegtervek

42. kerámia (üveg) tál terve

Kisméretű terv lapos kerek talpú tálról. A tál erőteljesen kiszélesedő testű rajza sárgára festett, öble kék. A tálon fehérén hagyott díszítőmotívumok rajza, alsó részén cikcakkos kiemelkedő fehér díszítés, melynek oldala pirosra festett. Ceruzával rajzolt részletei elnagyoltak, színes akvarellal festett felületei pontatlanok.

jelzés nélkül

akvarell, ceruza, papír, 23,5 x 31 cm

43. kerámia virágtartó váza

Fehér, kerekded, széles szájú, talpas virágtartó váza terve. Harang alakú alacsony és erőteljesen kiszélesedő talpának alsó szegélyét zöld, sárga és barna sávok díszítik, e fölött a felfele enyhén kiszélesedő hengeres váza rajza. A váza peremét ugyancsak színes vonalak díszítik, testén sárga, zöld és barna akvarellal festett növényi, stilizált ornamentika.

jobbra lent: Incze Ferenc

akvarell, ceruza, papír, 17,5 x 20 cm

44. két kerámia kancsó terv

Két egymás fölötti kisméretű tervrajz, felsőre rárajzolva, a papír lepecsételve.

Felső kancsóterv nehezen látható, ugyanis rá van rajzolva egy naplementés horizont felé tartó, népviseletbe öltözött emberek menetének jelenete. A jelenet háta mögött feltűnő kis rajz domború talpon álló, tojásdad formájú kancsót ábrázol, melynek vékony, hosszú oldalt végigfutó füle van, és kisméretű, elszűkülő szája.

Az alsó tervrajz kancsója domború, kerek talpon áll, a kancsó teste magas, enyhén szélesedik felfele. Csőre kissé oldalra kihajlik, a kancsó felső nyílása közepén alacsonyabb, majd a csőrrel átellenben újra felemelkedik, a fül csatlakozásához. A fül egyre elkeskenyedve majdnem függőlegesen követi a kancsó oldalát, míg annak alsó negyedénél egy közepén áttört kör alakban kapcsolódik hozzá. A kancsó rajzát magasságának alsó harmadánál vékony vízszintes vonal tagolja.

jelzés nélkül

ceruza, papír, 8,5 x 25 cm

45. kerámia kulacs terv

Hagyományos magyar kulacsot idéző, felfele kiszélesedő testű kulacs terve. A színezetlen ceruzarajz a tárgyat elfordított szögből láttatja. A kulacs két lábát egy félkör végei képezi. A test felfele szélesedő szabálytalan kör, amely magyar népi

mintákkal díszített: szívből kinövő stilizált virág kanyargó indákkal. Fülét két hullám képezi, melyek a test oldalához kapcsolódnak. Dugója kúp formájú, visszahajló széles karimával.

jelzés nélkül

ceruza, papír, 9,5 x 12 cm

46. kerámia pálinkásbutykos terv

Fekete festett alapra rajzolt butykos. Széles, alacsony, kis feketén megfestett talpú öblös edénytest, mely oldalt, kissé felemelkedő végében nyílik meg, kis csőrrel. Homorú háta fölött fekete fül hajlik ívesen,

melynek domborúsága az első felében érvényesül, hátul enyhén visszahajlik, elől a szája alatt körbefogja a butykos nyakát.

Szájának pereme pirosra festett, öble sárga színezésű, alatta piros szív felének rajza, a test alsó részén szabálytalan szélű piros színezés.

jelzés nélkül

akvarell, ceruza, papír

14,5 x 20 cm

47. kerámiaterv

Feketére festett háttérű fehér kerámiatárgy terve. A testnél szélesebb, alacsony zöld talpon széles, felfelé keskenyedő öblös edénytest áll, hullámos zöld peremmel. Fent hullámos szélű, ferde síkú levágással végződik, mely sárgára van festve, fenti részén fehérre hagyott kerek nyílással. Ezt egy zöldre festett körrel előbb a sárga felületen az elsővel átellenben, majd a test oldalán ismét megjelzés nélkül

akvarell, ceruza, papír, 14,5 x 20 cm

48. két kerámiaváza terv

Két téglalap alakú fekete festett háttér előtt egy-egy váza terve.

baloldali:

Kerek talpon kerek test, melynek ferdén kiemelkedő nyaka és széles szája van. Ehhez csatlakozik a félköríves lila fül, mely lent érkezik a gömb formájú testhez. A test felületét hullámos lila sávok, azok között zöld pöttyök díszítik. A fehér alapú zöld pöttyös sáv a száj szegélyén megismétlődik, az üregét zöld színezés jelzi.

jobbra lent: Incze Ferenc

jobboldali:

Kerek, hirtelen elkeskenyedő, fehérre festett és zöld peremű talpon tojás alakú vázatest áll, mely fölött kiszélesedő nyak vezet egy vízszintes állású szájhoz. A száj

egyik oldalának peremét kifelé szélesedő kék díszítőelem képezi, túloldalt indul a fehér, félköríves fül, mely a test aljához csatlakozik. Az váza tojás alakú része piros alapú, sárga sávós díszítésű, a nyak fehér alapú, egy hullámos szegélyű piros sávval tagolva.

jobbra lent: Incze Ferenc

akvarell, ceruza, papír, 24 x 32 cm

49. üveg lekvártartó terve

Felfele szélesedő téglatest alakú lekvártartó terve.

Oldalán „COZIA S.A. GEM” felirat, teteje vízszintes síkjába mélyedve a fedél törés nélkül illeszkedik, közepén kisméretű téglatest fogóval.

Kék színezése elnagyolt keresztsatírozású, a tárgy erőteljes perspektivikus szögből van rajzolva, és a nézőtől távolabb eső élek vonalai is láthatóak.

jelzés nélkül

grafit- és színes ceruza, papír, 17 x 21 cm

50. üveg (kerámia) kehely terve

Fagylaltos kehely, vagy pohár terve.

A nagyon lapos kerek talp közepéből keskeny, egyre szélesedő szár emelkedik, ami alacsony, domborúan kiszélesedő kuppát tart. A talp ellipszisét négy, egymásra merőleges, a középpontba tartó hullámos feketére festett vonal díszíti, a száron fekete sávok és arany, illetve fekete vonalak alkotta négyzetháló, majd a kupa rajzán felfele irányuló stilizált leveles indák láthatóak. A száj pereme alatt vékony két vízszintes vonal.

A rajzolt tárgy szárának baloldala enyhén satírozott, a termélység érzékeltetése céljából.

jelzés nélkül

akvarell, ceruza, papír

21 x 34,5 cm

